

Izvještaj o razvoju
Unsko-sanskog kantona
za 2022. godinu

Decembar, 2023. godine

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Izvršni sažetak	2
1.2. Glavne preporuke	9
1.3. Struktura i proces izrade izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona	10
1.3.1. Struktura izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona.....	10
1.3.2. Proces prikupljanja informacija i podataka	12
2. PREGLED PROVEDBE STRATEGIJE ZA 2022. GODINU	12
STRATEŠKI CILJ 1.: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa	12
PRIORITET 1.1: Uspostavljanje sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima	13
PRIORITET 1.2. Unapređenje poslovnog okruženja	18
PRIORITET 1.3. Unapređenje konkurentnosti prerađivačke industrije	22
PRIORITET 1.4. Promocija održivog turizma i efektiviranje turističkih potencijala	25
STRATEŠKI CILJ 2. Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora	29
PRIORITET 2.1. Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu s EU praksama.....	30
PRIORITET 2.2. Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika.....	35
PRIORITET 2.3. Unapređenje sistema integrisanih zdravstvenih usluga	39
PRIORITET 2.4. Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća	43
STRATEŠKI CILJ 3. Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima	47
PRIORITET 3.1: Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima.....	48
PRIORITET 3.2. Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja	55
3. OSTALE AKTIVNOSTI	59
4. ZAKLJUČAK	60
PRILOG 1: Pregled konkretne povezanosti Strategije USK i Okvira za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	61
PRILOG 2: Pregled indikatora za realizaciju strateških ciljeva	64

Lista tabela

Tabela 1: Povezanost Strategije i Okvira na najvišem nivou.....	2
Tabela 2: Podjela mjera po odgovornostima institucija i po strateškim ciljevima.....	10

Lista grafikona:

Grafikon 1: Indeks razvoja po kantonima	3
Grafikon 2: Prosječan broj zaposlenih žena, muškaraca i radno sposobnog stanovništva po godinama USK	3
Grafikon 3: Prosječan broj nezaposlenih žena i nezaposlenih mladih žena (15-24) po godinama u USK	4
Grafikon 4: Procjena broja stanovnika prema spolu i prirodni priraštaj po godinama USK	5
Grafikon 5: Struktura stanovništva po glavnim starosnim skupinama po godinama - % ukupnog stanovništva USK.....	6
Grafikon 6: Prosječna isplaćena neto i bruto plata po godinama u USK.....	7
Grafikon 7: Prosječna isplaćena penzija i broj penzionera po godinama u USK.....	8
Grafikon 8: Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika po godinama u USK	8
Grafikon 9: Prihod od koncesionih naknada	17

1. UVOD

Strategija razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godina¹ (u daljem tekstu: Strategija USK) predstavlja ključni strateško-planski dokument Unsko-sanskog kantona, koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj Kantona te predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka te potiče na saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera. Pripremljena je u skladu sa članom 27. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH² i Odlukom Vlade Unsko-sanskog kantona o izradi Strategije razvoja USK 2021.-2027.³ Strategiju USK usvojila je Skupština Kantona na 17. redovnoj sjednici održanoj dana 19. 5. 2021. godine, Zaključkom broj: 01-02-4-326/21.

Proces implementacije Strategije i stepen dostignutog razvoja prati se kroz godišnji Izvještaj o razvoju koji, također, predstavlja implementacioni dokument kojim se sagledavaju opći razvojni trendovi, kao i napredak u ostvarenju strateških ciljeva iz strateških dokumenata u Unsko-sanskom kantonu. Izvještaj o razvoju za Strategiju razvoja Unsko-sanskog kantona izrađuje Ured Vlade Unsko-sanskog kantona u saradnji sa kantonalnim organima uprave i kantonalnim upravnim organizacijama.

Izvještaj o razvoju za 2022. godinu pripremljen je u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH te Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju, monitoringu i izvještavanju u FBiH⁴. Pored uvodnih napomena i glavnih preporuka sadrži pregled provedbe Strategije USK za 2022. godinu po definisanim strateškim ciljevima te pregled institucija zaduženih za koordinaciju i implementaciju strateških mjera. Zasniva se na relevantnim statističkim podacima publikovanim od strane Federalnog zavoda za statistiku, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, kao i izvještajima o radu ministarstava Unsko-sanskog kantona te podacima prikupljenim od strane jedinica lokalne samouprave i drugih relevantnih aktera.

Poseban izazov je nedostatak potrebnih indikatora za praćenje Strategije, kao i neadekvatno definisani indikatori u samoj Strategiji, što se na koncu oslikava i u Izvještaju. Uvažavajući prethodno, prilikom izrade Izvještaja koristili smo zvanične indikatore tamo gdje je to moguće i u određenom broju slučajeva koristili smo zamjenske indikatore koji su dostupni kako bi opisali stanje sa implementacijom određenih mjera.

Ove godine, prvi put u okviru Izvještaja se daje pregled doprinosa Unsko-sanskog kantona implementaciji Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini⁵, odnosno Okvira za

---

¹ Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona, broj: 35/21

² Službene novine Federacije BiH, broj: 32/17

³ Odluka broj: 03-017-1226/2019 od 12. 12. 2019. godine

⁴ Službene novine Federacije BiH, broj: 74/19 i 2/21

⁵ Na konferenciji Ujedinjenih naroda o održivom razvoju, održanoj u New Yorku 25. septembra 2015., svjetski čelnici usvojili tzv. Agenda 2030. u okviru kojeg je definisano 17 ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDG)

implementaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini⁶, dokumenta koji je usvojen od strane Vijeća ministara BiH i podržan od entitetskih vlada i Vlade BD u 2021. godini.

Iako je Strategija USK vremenski izrađena prije usvajanja Okvira, možemo konstatovati da je ipak ostvarena odgovarajuća povezanost ova dva dokumenta. Na kraju ovog dokumenta dat je pregled konkretne povezanosti Strategije USK i Okvira za implementaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini (Prilog 1.).

1.1. Izvršni sažetak

Strategijom USK definirani su sljedeći strateški ciljevi:

1. Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa;
2. Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora;
3. Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima.

Za implementaciju postavljenih strateških ciljeva utvrđeno je 10 prioriteta i 33 mjere.

Tabela 1: Povezanost Strategije i Okvira na najvišem nivou

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja USK 2021.-2027.
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	-
Razvojni pravac: Pametni rast	Strateški cilj 1: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa
	Strateški cilj 3: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima
Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti	Strateški cilj 2: Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora

Prema Indeksu razvijenosti za 2022. godinu, objavljenom u izvještaju Socioekonomski pokazatelji po općinama Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Unsko-sanski kanton se nalazi na 8 mjestu po rangu razvijenosti (0,38 indeks razvijenosti), a unutar njega na prvom mjestu po rangu razvijenosti je grad Bihać, dok je na posljednjem mjestu općina Bužim. Dakle, u odnosu na prethodnu godinu nije došlo do promjene.

⁶ Okvir predstavlja prilagođeni dokument za implementaciju 17 Ciljeva održivog razvoja u BiH.

Grafikon 1: Indeks razvoja po kantonima

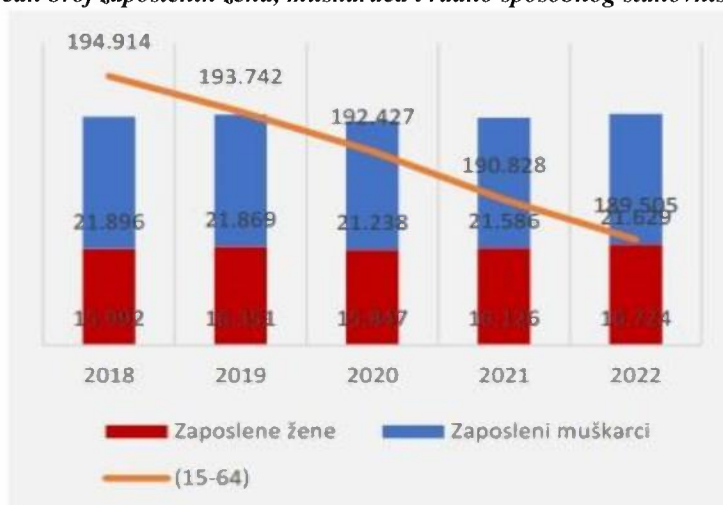
Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima 2022., Federalni zavod za programiranje razvoja

U Unsko-sanskom kantonu prihodi od poreza na dohodak su iznosili 41.089.403 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 5.929.193 KM. Najviši prihodi od poreza na dohodak ostvareni su u Bihaću u iznosu od 16.448.685 KM, a najniži u Bosanskom Petrovcu u iznosu od 1.134.455 KM.

Prihodi od poreza na dohodak po glavi stanovnika u Unsko-sanskom kantonu iznose 157,00 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 24,00 KM. Najviši prihodi od poreza na dohodak po glavi stanovnika ostvareni su u Bihaću u iznosu od 299,00 KM, a najniži u općini Bužim u iznosu od 75,00 KM.

Prosječan broj zaposlenih u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini iznosio je 38.353 ili 7,2% od ukupnog broja zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine. Broj zaposlenih osoba se povećao za 641 ili 1,7% u odnosu na 2021. godinu. U periodu 2018.-2022. godine, broj zaposlenih osoba se prosječno godišnje povećavao za 0,4%.

Grafikon 2: Prosječan broj zaposlenih žena, muškaraca i radno sposobnog stanovništva po godinama USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2022., Federalni zavod za programiranje razvoja

Broj zaposlenih žena u 2022. se povećao za 598 ili 3,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječan broj nezaposlenih osoba u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini iznosio je 31.060 ili 10,7% od ukupnog broja nezaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine. Od tog broja, kao što je prikazano na grafikonu broj 2, 17.258 ili 55,6% je nezaposlenih žena. Broj nezaposlenih osoba se smanjio za 3.134 ili 9,2% u odnosu na 2021. godinu. Broj nezaposlenih žena u 2022. godini manji je za 1.638 ili 8,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 3: Prosječan broj nezaposlenih žena i nezaposlenih mladih žena (15-24) po godinama u USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2022.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Stopa nezaposlenosti u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini, prema zvanično registrovanom broju nezaposlenih u odnosu na radnu snagu, iznosila je 44,7% što je manje za 2,8% u odnosu na prethodnu godinu, ali značajno iznad stope registrovane nezaposlenosti Federacije Bosne i Hercegovine za posmatranu godinu koja je iznosila 35,1%.

U Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini ostvaren je pad fizičkog obima industrijske proizvodnje za 1,2%. Prema glavnim industrijskim grupacijama, područjima i oblastima KD-a najveće učešće u padu fizičkog obima industrijske proizvodnje ovog Kantona imalo je područje vađenja ruda i kamena.

Izvoz ostvaren u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini iznosio je 739 mil. KM ili 6,1% ukupnog iznosa Federacije Bosne i Hercegovina. Izvoz ostvaren u izvještajnoj godini je za 35,4% veći u odnosu na 2021. godinu.

Uvoz ostvaren u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini je iznosio 639 mil. KM ili 3,3% ukupnog uvoza Federacije Bosne i Hercegovine. Uvoz ostvaren u izvještajnoj godini je za 23,3% veći u odnosu na 2021. godinu.

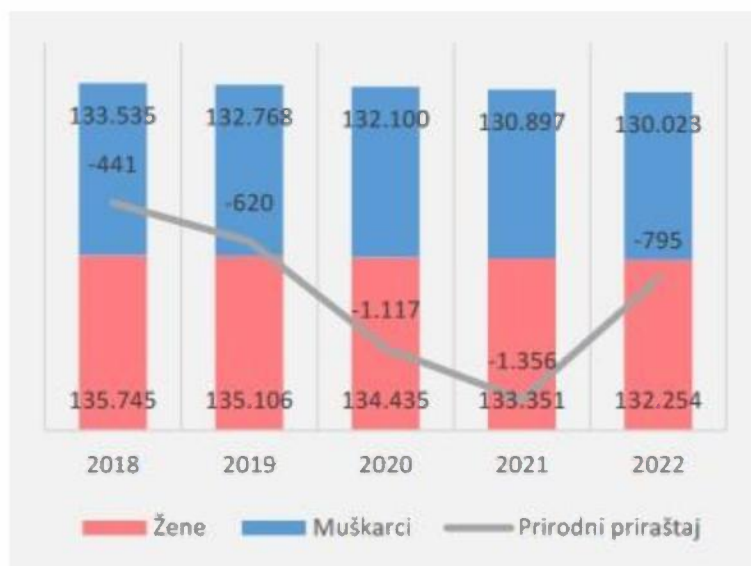
Trgovinski bilans u Unsko-sanskom kantonu zabilježio je suficit u iznosu od 66 mil. KM i bilježi povećanje od 66 miliona na prethodnu godinu.

Procent pokrivenosti uvoza izvozom iznosio je 109,8% i veći je za 9,8% u odnosu na 2021. godinu.

Povećanje izvoza zabilježeno je u svim gradovima i općinama Unsko-sanskog kantona, a najviše u općini Sanski Most u iznosu od 139.922.655 KM te Gradu Bosanska Krupa u iznosu od 136.869.656 KM.

Iz ugla demografskih kretanja, zabrinjavajući je stalan pad broja stanovnika u Unsko-sanskom kantonu. Broj stanovnika u Unsko-sanskom kantonu, prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku, sredinom 2022. godine, iznosio je 262.277, što čini 12,2% ukupnog broja stanovnika u Federaciji Bosne i Hercegovine. Od tog broja, kao što je prikazano na grafikonu broj 3, 132.254 ili 50,4% je žena.

Grafikon 4: Procjena broja stanovnika prema spolu i prirodni priraštaj po godinama USK

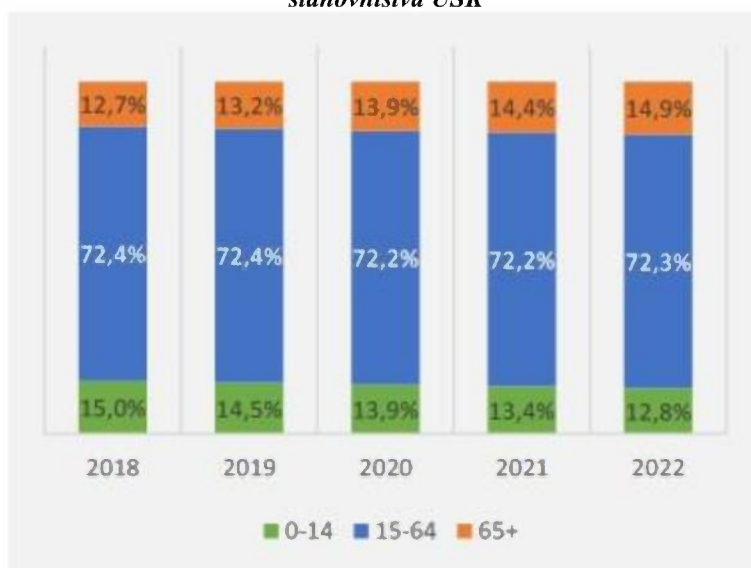

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2022.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Broj stanovnika u Unsko-sanskom kantonu manji je za 1.971 ili 0,7% u odnosu na 2021. godinu. U periodu 2018.-2022. godina, broj stanovnika je godišnje opadao za 0,7%.

Grafikon 5: Struktura stanovništva po glavnim starosnim skupinama po godinama - % ukupnog stanovništva USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2022.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Od ukupnog broja stanovnika u 2022. godini, kao što je prikazano na grafikonu broj 5, populacija 0-14 godina čini 12,8%, radno sposobna populacija 15-64 čini 72,3%, dok populacija starija od 65 godina čini 14,9% broja stanovnika Kantona. U posmatranom periodu 2018.-2022. godina populacija djece od 0-14 se prosječno godišnje smanjivala za 4,4%.

Indeks starenja stanovništva u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini je iznosio 116, što ukazuje na to da je populacija ušla u fazu intenzivnog starenja, koja se održava u rastućem udjelu starijih osoba zajedno sa padom udjela radno sposobnog stanovništva.

Stopa nataliteta u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini iznosila je 5,4%, a stopa opšteg mortaliteta 8,7%. U 2022. godini broj živorođenih je i dalje manji od broja umrlih u Kantonu.

Prirodni priraštaj u Unsko-sanskom kantonu i dalje ima negativan trend i u 2022. godini, kako je prikazano na gore navedenom grafikonu broj 4, iznosio je -795. Stopa prirodnog priraštaja iznosila je -3,2% i nešto je viša u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila -5,3%. Velik broj stanovnika se odseljava u evropske zemlje te je s tog aspekta neophodno poduzimati adekvatne mjere. Pružanje finansijske i stambene podrške te usklađivanje porodiljstva s radnim i drugim obavezama koje bi pružilo sigurnost ostanka, dobre uslove života i poticalo na rađanje, još uvijek je nedovoljno.

Prosječna isplaćena neto plata u Unsko-sanskom kantonu iznosila je 1.021,00 KM i veća je u odnosu na 2021. godinu za 9,4%. U posmatranom periodu 2018.-2022. godina neto plata se prosječno godišnje povećavala za 5,0%. Bruto plata u Unsko-sanskom kantonu je iznosila 1.570,00 KM i viša je za 9,9% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 6: Prosječna isplaćena neto i bruto plata po godinama u USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2022.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Posmatrano po djelatnostima, najviša prosječna isplaćena neto plata u Unsko-sanskom kantonu u 2022. godini zabilježena je u djelatnostima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom u iznosu od 1.810,00 KM, finansijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja u iznosu od 1.503,00 KM te u javnoj upravi i odbrani u iznosu od 1.489,00 KM, dok je najniža neto plata zabilježena u području umjetnosti, zabave i rekreacije u iznosu od 705,00 KM, građevinarstvu u iznosu od 621,00 KM i u djelatnostima hotelijerstva i ugostiteljstva u iznosu od 608,00 KM.

U Unsko-sanskom kantonu broj penzionera u decembru 2022. godine iznosi 24.334 ili 5,6% ukupnog broja penzionera u Federaciji Bosne i Hercegovine. Broj penzionera u Unsko-sanskom kantonu se povećao za 406 ili 1,7% u odnosu na prethodnu godinu. Broj penzionera na kraju izvještajne godine čini 9,3% ukupnog stanovništva Kantona. U periodu 2018.-2022. godina broj penzionera se prosječno godišnje povećavao za 1,9%. Broj zaposlenih na jednog penzionera u Unsko-sanskom kantonu na kraju 2022. godine iznosi 1,6 i ostao je nepromijenjen u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 7: Prosječna isplaćena penzija i broj penzionera po godinama u USK

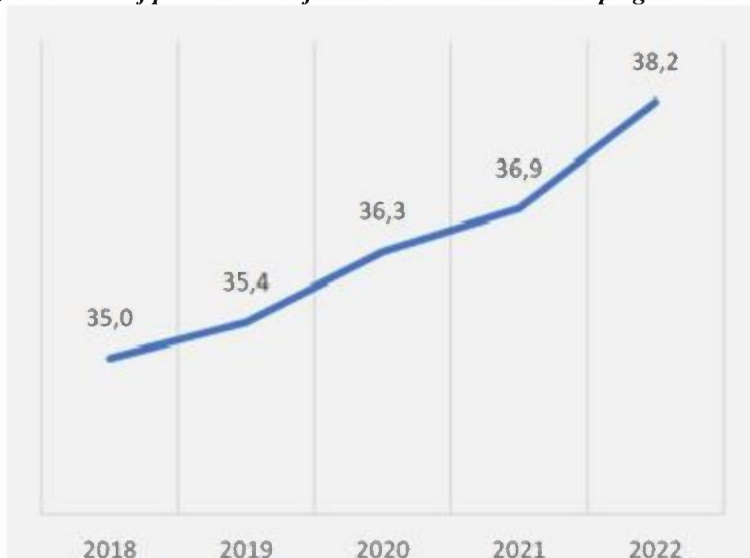

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2022.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

Prosječna isplaćena penzija u Unsko-sanskom kantonu na kraju 2022. godine iznosila je 470,00 KM, što je više za 14,4% u odnosu na prethodnu godinu.

Prema statističkim podacima, ukupan broj poslovnih subjekata u Unsko-sanskom kantonu na dan 31.12.2022. godine iznosi 10.026 ili 8,3% ukupnog broja poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine. Broj poslovnih subjekata u Unsko-sanskom kantonu veći je za 61 ili 2,9% u odnosu na 2021. godinu. Kako je prikazano na grafikonu broj 8, broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika iznosio je 38,2.

Grafikon 8: Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika po godinama u USK

Izvor: Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2022.,
Federalni zavod za programiranje razvoja

1.2. Glavne preporuke

Na osnovu dostupnih podataka, u pripremljenom Izvještaju o razvoju istaknuti su ključni nalazi po strateškim ciljevima i prioritetima te date preporuke na kojima bi se ubuduće trebalo intenzivno raditi i na kojima bi se trebalo zasnivati buduće programiranje razvoja.

Tokom pripreme Izvještaja o razvoju, istaknut je problem manjka kvalitetnih indikatora, nedostatka dostupnih podataka, a posebno serija podataka organizovanih u pristupačnim bazama podataka. S tim u vezi, potrebno je kvalitetnije prikupljanje podataka, organizovanje baza podataka i mehanizama za praćenje stanja kroz indikatore koji su usklađeni sa međunarodnim bazama podataka i statistikama.

Iako su evidentni određeni pomaci u prerađivačkoj industriji i generalno u oblasti privrede, što je vidljivo kroz povećanje ukupnog izvoza sa područja Kantona, ipak je potrebno jačati kapacitete i raditi na korištenju raspoloživih prirodnih resursa i njihovom stavljanju u funkciju razvoja Kantona kroz oblasti poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije. Primjenom modernih tehnologija koje prate EU standarde se treba osigurati održivo korištenje prirodnih resursa, ali i održiv razvoj. Posebna oblast kojoj je potrebno pružiti posebnu pažnju se odnosi na turizam koji predstavlja jednu od ključnih razvojnih šansi ovog Kantona te je u narednom periodu neophodno jačati postojeće i graditi nove kapacitete unutar ovog sektora kako bi se turistička ponuda obogatila i na koncu osigurali veći prihodi. Donošenjem Zakona o javno-privatnom partnerstvu Unsko-sanskog kantona su se regulirale mnogobrojne oblasti koje mogu doprinijeti razvojnim praksama Kantona, ali i unaprijediti iste. Potrebno je osigurati uslove za povratak stanovništva u ruralna područja, a posebno obezbijediti poticaje za pokretanje poduzetništva u sektorima poljoprivrede, uslužnih djelatnosti i turizma, što će se u narednom periodu regulisati donošenjem sektorskih strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja i strategije razvoja turizma USK.

Ulaganjem u obrazovni sistem i njegove kapacitete kroz kurikularne reforme i usklađivanja sa EU standardima, obnovom i izgradnjom obrazovnih institucija se želi osigurati bolji kvalitet svim građanima, s posebnim fokusom na mlade. U oblasti obrazovanja je neophodno nastaviti i aktivno implementirati kurikularnu reformu koja je u toku. Dalje je potrebno jačati sisteme i mehanizme dosad uspostavljene digitalizacije u obrazovnom sistemu na način da se sve obrazovne institucije uvežu sa matičnim sistemom. Jačanjem saradnje javnog i nevladinog sektora su se tokom ove godine ostvarili značajni rezultati koji su rezultirali mnogobrojnim javnim pozivima i dodijeljenim grantovima za potrebe socijalno ranjivih kategorija.

Iako zdravstveni sistem zahtjeva mnogobrojna ulaganja, tokom izvještajne godine su se ostvarili značajni pomaci, posebno s aspekta proširenja određenih primarnih usluga u domovima zdravlja, kao i s aspekta korištenja jedinog termalnog centra u Kantonu unutar kojeg su određene usluge unaprijeđene i rekonstruirane. U narednom strateškom periodu neophodno je raditi na jačanju kapaciteta unutar zdravstvenih ustanova te na opremanju i rekonstrukciji/obnovi objekata zdravstvenih ustanova.

Održivi način upravljanja prirodnim bogatstvima, s kojima Unsko-sanski kanton obiluje i predstavlja „zelenu zonu“ unutar države, se trebaju osigurati kvalitetne osnove i uslovi za

očuvanje, korištenje i obnovu prirodnih resursa. Većina aktivnosti koja se odnosi na ovu oblast je usko vezana za prostorno planiranje, koje još uvijek nije uvezano i regulisano na području Kantona te treba da bude jedna od ključnih aktivnosti za naredni period. U narednom periodu fokus treba da se stavi na ulaganje u postojeću i gradnju nove prateće komunalne i industrijske infrastrukture, jačanje poslovnih zona, kako bi one podržavale dugoročne potrebe zajednice s jedne strane, a s druge strane minimizirale negativan uticaj na okoliš. Kod ove oblasti, poseban fokus treba staviti i na smanjenje gubitaka vode i povećanje kapaciteta za prečišćavanje otpadnih voda.

Pored navedenog, potrebno je definisati tijelo nadležno za uspostavljanje baze podataka i razvoj sistema praćenja i ranog upozoravanja na dolazak kriza te kontinuirano modelirati krize i procjene uticaja na stanovništvo.

1.3. Struktura i proces izrade izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona

1.3.1. Struktura izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona

Struktura Izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona, nakon uvodnog dijela i izvršnog sažetka s glavnim preporukama, sadrži pregled implementacije Strategije po strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama zajedno sa pripadajućim indikatorima. U ovome dijelu predstavljen je kratki pregled relevantnih mjera i aktivnosti uključenih u godišnjim planovima rada ministarstava i institucija (implementatora) Unsko-sanskog kantona, uz kratki pregled nivoa implementacije istih. Također, navodi se institucija odgovorna za implementaciju mjere (koordinator), procijenjeni iznos sredstava za realizaciju mjere te ključni nalaz kao sažetak ocjene realizacije mjere, zajedno s preporukama za unapređivanje procesa ostvarivanja aktivnosti. Sastavni dio izvještaja čini i pregled indikatora za realizaciju strateških ciljeva (Prilog 2.).

Tabela 2: Podjela mjera po odgovornostima institucija i po strateškim ciljevima

Podjela mjera po odgovornostima institucija i po strateškim ciljevima					
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	SC 1: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa	SC 2: Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora	SC 3: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima	Ukupno	
				#	%
Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije	0	1	0	1	3%

Ministarstvo pravosuđa i uprave	0	0	0	0	0%
Ministarstvo finansija	0	0	0	0	0%
Ministarstvo privrede	11	0	0	11	31%
Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	0	5	0	5	14%
Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	1	5	0	6	17%
Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	0	0	6	6	17%
Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	3	0	0	3	9%
Ministarstvo za pitanje boraca i ratnih vojnih invalida	0	0	0	0	0%
Kantonalna uprava civilne zaštite	0	2	0	2	6%
Kantonalna uprava za inspeksijske poslove	0	0	0	0	0%
Kantonalna uprava za šumarstvo	0	0	0	0	0%
Poljoprivredni zavod	0	0	0	0	0%
Kantonalni zavod za pružanje besplatne pravne pomoći	0	0	0	0	0%
Kantonalni zavod za prostorno uređenje i planiranje	0	0	0	0	0%
Razvojna agencija USK	0	0	1	1	3%
Ukupno	15	11	6	35	100%

1.3.2. Proces prikupljanja informacija i podataka

U izradi Izvještaja o razvoju Unsko-sanskog kantona za 2022. godinu, korišteni su podaci zvaničnih izvora (domaće i međunarodne statističke institucije, izvještaji i sl.), kao i službeni podaci Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Federalnog zavoda za statistiku te podaci resornih ministarstava Unsko-sanskog kantona kojima raspolažu i koji su se prikupljali neposrednim kontaktima unutar Vlade Unsko-sanskog kantona. Također su se za prikupljanje informacija koristili izvještaji o radu institucija za 2022. godinu.

2. PREGLED PROVEDBE STRATEGIJE ZA 2022. GODINU

STRATEŠKI CILJ 1.: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa

Ovim strateškim ciljem se želi ostvariti održivo korištenje raspoloživih prirodnih resursa i njihovo stavljanje u funkciju razvoja Kantona kroz oblasti poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije. Kreiranjem proizvoda i usluga zasnovanih na navedenim resursima kroz investiranje u znanje, podsticanje lokalnih i privlačenje stranih investicija se treba osigurati povećanje prihoda i privrednih subjekata i samim tim unaprijediti kvalitet života stanovništva.

Da su evidentni određeni pomaci pri realizaciji ovog strateškog cilja, vidljivo je iz činjenice da je prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji povećana za 93,00 KM, dok se prosječna neto plata u ugostiteljstvu i hotelijerstvu povećala za 97,00 KM. Također, vrijednost izvoza je tokom izvještajne godine porasla za 194 miliona KM.

Ipak, navedeni progres nije dovoljan i u narednom periodu je neophodno raditi na intenzivnijoj izgradnji privrednih kapaciteta uz primjenu modernih tehnologija koje će doprinijeti održivom korištenju prirodnih resursa. Neophodno je raditi na razvijanju orijentisanih politika i programa koji podržavaju proizvodne aktivnosti, stvaranje novih radnih mjesta koja će za rezultat imati osnivanje i rast svih vrsta preduzeća. Također, kako je sektor turizma jedna od razvojnih šansi ovog Kantona potrebno je jačati postojeće i graditi nove kapacitete unutar ovog sektora, kako bi se obogatila turistička ponuda i na koncu osigurali veći prihodi.

Ovaj strateški cilj u potpunosti odgovora razvojnom pravcu „Pametni rast“ iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini koji ima za cilj, između ostalog, očuvati prirodni kapital i smanjiti društvene nejednakosti. Ovaj razvojni pravac naglašava veći fokus na zelene ekonomske politike i pristupe — posebno u pogledu energije, komunalnih usluga, turističkog sektora, kao i urbanizacije i prostornog planiranja. Pored pomaganja ubrzavanju ekonomskog rasta, takav pristup je i preduvjet za održivije upravljanje prirodnim resursima i veću otpornost na prirodne katastrofe i poremećaje.

PRIORITET 1.1: Uspostavljanje sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima

Prirodni resursi predstavljaju bazu za razvoj prerađivačke industrije i kompletne privrede Unsko-sanskog kantona. Njihovo održivo korištenje osnov je za zadovoljenje sadašnjih potreba, kao i potreba budućih generacija. U cilju dugoročnog i održivog osiguranja sirovina za prehrambenu industriju, ali i sigurnost stanovništva u periodu inflacije i mnogih rizika, potrebno je raditi na povećanju korištenja poljoprivrednog zemljišta i jačanju poljoprivrednih gazdinstava te kvalitetnijem i dugoročnijem povezivanju poljoprivrednih proizvođača sa otkupljivačima i prerađivačkim kapacitetima.

Može se zaključiti da je udio poljoprivrednog zemljišta koje se produktivno koristi na području Kantona manje iskorišten nego tokom 2021. godine⁷. Kod drvene sirovine (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) posječene u Kantonu je primjetan blagi pad, obzirom da se tokom 2021. godine posjeklo ukupno 449.144,36 m³, a u toku 2022. godine 427.209,35m⁸. Obzirom da je drvna industrija na području Kantona slabije razvijena i finalizacija drvnog proizvoda nije na zavidnom nivou te se drvna sirovina koja je posječena u najvećoj mjeri izvozi kao sirovina, a ne finalni proizvod, u narednom periodu je neophodno veći fokus staviti na jačanje i razvoj drvene industrije koja se bavi finalnom proizvodnjom. Ostvareni prihodi od koncesija od eksploatacije rudnih nalazišta u toku 2022. godine iznosi 1.004.779,79 KM, što predstavlja povećanje od 89,34% u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje u naplati prihoda od koncesionih naknada u 2022. godini u odnosu na 2021. najvećim dijelom se odnosi na prihode od povećanja eksploatacije uglja, za potrebe snadbijevanja termoelektrane Kakanj i Tuzla, gdje je koncesionar našao tržišni prostor za povećanu eksploataciju i plasman dodatnih količina ove mineralne sirovine, iz razloga neispunjavanja normi zavisnih poduzeća JP Elektroprivreda BH d.d. (rudnika).

Realizacijom mjera koje pripadaju ovom prioritetu treba osigurati održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima, što za posljedicu treba da ima godišnje planove pošumljavanja i obnavljanja prirodnih resursa u skladu sa ekološkim standardima.

Prioritet je povezan sa akceleratorom „**Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem**“ iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji daje naglasak na održivi turizam, jačanje kontrole i praćenja kvaliteta ekosistema, razvoj sistema cirkularne ekonomije, zaštitu i obnovu prirodnog kapitala, upravljanje rizicima od katastrofa te deminiranje još uvijek kontaminiranih područja.

---

⁷ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. pod Prioritetom 1.1. pod nazivom „Udio poljoprivrednog zemljišta USK koje se produktivno koristi“ je izmijenjen u dijelu polazne osnove tako da polazna osnova iznosi 40.538 ha za 2018. godinu.

⁸ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. pod Prioritetom 1.1. pod nazivom „Drvna sirovina (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) prerađeno u USK“ je na prijedlog Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva USK izmijenjen zbog nemogućnosti praćenja u sljedeći „Drvna sirovina (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) posječeno u USK“.

Mjera 1.1.1: Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta i povezivanje sa prerađivačkim kapacitetima

Održivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem, predstavlja osnov za dugoročno obezbjeđenje sirovina za prehrambenu industriju, kao i za prehrambenu sigurnost stanovništva. Potrebno je stimulisati registracije poljoprivrednih djelatnosti, uključujući i porodična poljoprivredna gazdinstva, obezbijediti sredstva za finansiranje održivih poljoprivrednih projekata i projekata koji imaju u fokusu razvoj ruralnih područja te povezivanje poljoprivrednih proizvođača s otkupljivačima i prerađivačkim kapacitetima. Realizacija ove mjere bi stvorila dugoročne pretpostavke za održivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem, kao i za njegovo korištenje za razvoj konkurentne poljoprivrede i proširenje domaće sirovinske baze za prehrambenu industriju.

Prateći realizaciju ove mjere ustanovljeno je da je od 2019. godine konstantan rast broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstva u Unsko-sanskom kantonu. Sa registrovanih 11.917 poljoprivrednih gazdinstava u toku 2019. godine došlo je do povećanja na 12.877 poljoprivrednih gazdinstava u 2022. godini. Iako je evidentno povećanje broja gazdinstva, broj aplikacija za ostvarivanje novčanih podrški opada, što je u ovom slučaju negativna i nelogična korelacija iz razloga što se ne ažuriraju gazdinstva (neaktivna se ne brišu).

Ipak, smatramo da ovaj parametar ne odražava stvarno stanje poljoprivredne proizvodnje na Kantonu uz napomenu da npr. kod proizvodnje mlijeka, pravni subjekti (veći poljoprivredni proizvođači) uvećavaju svoje proizvodne kapacitete, ali je došlo do gašenja malih poljoprivrednih proizvođača. Tako smo u proizvodnji premiranog mlijeka imali rast proizvodnje mlijeka u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu u iznosu od 2.552.317,2 l. Trend rasta je nastavljen kod proizvodnje u 2021. godini za dodatnih 1.037.616,6 l. Međutim, u 2022. godini se proizvodnja smanjila za 165.212,3 l, odnosno iznosila svega 37.173.616 l.

Iz izloženog jasno se može zaključiti da indikator koji je definiran kao broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava na Unsko-sanskom kantonu ne predstavlja jasno mjerilo povećanja ili smanjenja poljoprivredne proizvodnje.

Pored navedenog, za realizaciju ove mjere je definiran i indikator „Procent uređenih zemljišnih knjiga usklađenih sa katastrom i terenom“, za koji se naknadno ustanovilo da nije adekvatno postavljen obzirom da Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona nije nadležno za usklađivanje zemljišnih knjiga, nego je to u nadležnosti jedinica lokalne samouprave. Ipak, nadležno ministarstvo je po svom zahtjevu tražilo da općine/gradovi revidiraju programe gospodarenja iz 2012. godine i da se u programe gospodarenja državnim poljoprivrednim zemljištem unese zemljište koje je imovinsko-pravno riješeno i da je izvršena identifikacija istog na terenu. Općine/gradovi Bosanska Krupa, Bosanski Petrovac, Bihać i Cazin su to u 2022. godini uradile.

Za ovu mjeru Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona je u 2022. godini planiralo 10.300.000,00 KM, a realiziralo 9.920.916,83 KM, odnosno 96,32%. Pored kantonalnih novčanih podrški, sa Federalnog nivoa su ostvarene novčane podrške u iznosu od 16.680.688,66 KM.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog

kantona. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 8 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 10.446.100 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** koji predstavlja direktni ulazni element za proizvodnju mnoge robe i usluga. Također, mjera je usko povezana sa pokretačem koji zagovara **digitalizaciju ekonomije**, što je od ključnog značaja za produktivnost i konkurentnost ekonomije. S tim u vezi, digitalizacija poljoprivrede u kombinaciji s digitalizacijom javne infrastrukture, smatra se jednim od ključnih pokretača razvoja u budućnosti. Pored rasta produktivnosti, konkurentnosti i prihoda, digitalizacija doprinosi smanjenju dohodovnog jaza ruralnog u odnosu na urbano stanovništvo, kao i okolišnoj održivosti i otpornosti na iznenadne krize.

KLJUČNI NALAZ 1.1.1.:

Iako je evidentan porast broja gazdinstava na Unsko-sanskom kantonu, ipak je neophodno kontinuirano raditi na obezbjeđivanju sredstava za finansiranje održivih poljoprivrednih projekata i projekata koji imaju u fokusu razvoj ruralnih područja. Kako bi se na sveobuhvatan način stimulisao razvoj poljoprivrede i ruralnih područja Kantona, Ministarstvo je pristupilo izradi Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Unsko-sanskog kantona.

Mjera 1.1.2. Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje rudnih bogatstava i šuma

Unsko-sanski kanton raspolaže značajnim šumskim resursima čije se vrijednosti manifestuju kroz ekološke, socijalne i ekonomske funkcije. Kao dobro od opšteg interesa, šume uživaju posebnu brigu i koriste se pod uslovima i na način koji su propisani Zakonom o šumama i principima šumarske struke. Održivim gospodarenjem šumama se ne želi narušiti potrajnost u gospodarenju, ali želi stvoriti i pretpostavka za dugoročno obezbjeđenje sirovina za prerađivačku industriju.

Realizacija ove mjere će se pratiti, između ostalog, kroz procenat šuma Unsko-sanskog kantona za koje je pripremljena šumsko-privredna osnova. Šumsko-privredna osnova je osnovni okvir regulisanja gazdovanja šumama i šumskim zemljištem na principu potrajnosti proizvodnje i prihoda uz očuvanje i poboljšanje diverziteta i ostalih opštekorisnih funkcija šuma. U skladu s tim, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva sa ostalim akterima je tokom 2022. godine u okviru svoje nadležnosti radilo na donošenju planskih dokumenata.

Ova aktivnost je dijelom realizirana, na način da je nadzor nad izradom ŠGO (šumsko-gospodarska osnova) za ŠGP (šumsko-gospodarsko područje) „Ključko“ završen, ali izrađivač nije okončao izradu samog dokumenta. Izrada ŠGO (šumsko-gospodarska osnova) za ŠGP (šumsko-gospodarsko područje) „Unsko“ je u toku. U 2022. godini pokrenuta je izrada ŠGO (šumsko-gospodarska osnova) za ŠGP (šumsko-gospodarsko područje) „Sansko“, nadzor nad izradom ovog dokumenta obavlja Kantonalna uprava za šumarstvo Unsko-sanskog kantona te poslovi nisu okončani u toku 2022. godine. Krajem 2022. godine prestala je sa važenjem ŠGO

(šumsko-gospodarska osnova) za ŠGP (šumsko-gospodarsko područje) „Sansko“, kao i ŠGO (šumsko gospodarska osnova) za privatne šume na području općine Sanski Most i Bužim.

Također, putem ove mjere se radilo na unaprjeđenju lovstva i smanjenju štete u lovstvu putem lovačkih društava kroz naknade pojedincima za učinjenu štetu na poljoprivrednim gazdinstvima. Za unaprjeđenje i promicanje lovstva putem korisnika lovišta Ministarstvo je izdvojilo 17.972,81 KM, a u toku 2022. godine za smanjenje šteta u lovstvu (šteta pričinjena od strane divljači na poljoprivrednim usjevima, stoci i pčelinjacima) Ministarstvo je izdvojilo 2.732,50 KM.

Broj koncesionara koji se bave eksploatacijom mineralnih sirovina (osim eksploatacije dolomita) se povećao u odnosu na prethodne godine i iznosi 13.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini realizovane su 3 aktivnosti ukupne vrijednosti 157.216 KM (56,1%) a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su također 3 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 560.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

I ova mjera, kao i prethodna, podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** koji se

vremenom iscrpljuje i degradira ekosisteme.

KLJUČNI NALAZ 1.1.2.:

Analizirajući provedenu mjeru, neophodno je intenzivirati procedure na izradi i donošenju novog Zakona o šumama, koji bi omogućio otklanjanje svih poteškoća kod korištenja šuma i šumskog zemljišta utvrđenih primjenom postojećih zakonskih propisa, donošenjem šumsko-gospodarskih osnova kako za državne tako i za privatne šume.

Mjera 1.1.3. Stavljanje raspoloživih prirodnih resursa u funkciju razvoja privrede USK

Održivo upravljanje prirodnim resursima pretpostavka je za njihovu zaštitu i očuvanje, kao i za obezbjeđenje sirovinске osnove za prerađivačku industriju. Unsko-sanski kanton raspolaže sa značajnim prirodnim resursima važnim za kvalitet života stanovništva, ali i za razvoj mnogih privrednih djelatnosti zasnovanih na lokalnoj resursnoj bazi. U ove resurse, prije svega, spadaju poljoprivredno zemljište, šume i rudna bogatstva. U okviru ove mjere definirana su tri ključna područja djelovanja: stimulisanje investicija u kapacitete za otkup i preradu poljoprivrednih proizvoda, transparentna dodjela koncesija i stimulisanje investicija u kapacitete za eksploataciju rudnih bogatstava, unaprjeđenje postojećeg sistema raspodjele drvene sirovine prvenstveno u cilju namirenja potreba i kapaciteta lokalne prerađivačke industrije. Bitno je istaknuti da su prethodne dvije mjere (1.1.1. i 1.1.2.) zapravo preduslov za realizaciju ove mjere i sve su uzročno-posljedično vezane jedna za drugu.

Realizacijom ove mjere prirodni resursi USK (poljoprivredno zemljište, rudna nalazišta, šume i ostali) koristili bi se na održiv način u skladu s raspoloživim lokalnim prerađivačkim kapacitetima. Može se zaključiti da su prihodi od koncesionih naknada u 2022. godini veći za 81% u odnosu na 2021. godinu.

Grafikon 9: Prihod od koncesionih naknada

Izvor: Ministarstvo privrede USK

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona i Ministarstvo privrede. Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u 2022 godini je planiralo za ovu mjeru cca. 2,33 mil KM dok je ostvareno cca 0,58 mil.KM (24,9%). Razlog neispunjenja plana je nedovoljan broj prijavljenih za uređenje zemljišta.

U godišnjem planu rada Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona za 2023. godinu definisano je 5 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši ukupno 5.234.000 KM. Od ovog iznosa, iznos od 2.100.000 KM su sredstva doznačena od strane Federacije Bosne i Hercegovine Unsko-sanskom kantonu za kapitalne investicije u sektoru vodoprivrede za 2023. godinu. U godišnjem planu rada Ministarstva privrede Unsko-sanskog kantona za 2023. godinu definisane su 3 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši ukupno 100.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Ova mjera, kao i prethodne dvije, podržava pokretač **Zaštita i obnova prirodnog kapitala** iz Okvira.

KLJUČNI NALAZ 1.1.3.:

Za kvalitetniju realizaciju ove mjere neophodno je u narednom periodu aktivno raditi na donošenju novog Zakona o koncesijama, kojim će se preciznije definisati u koje namjene će se koristiti prikupljena sredstva ostvarena korištenjem poljoprivrednog zemljišta i voda.

PRIORITET 1.2. Unapređenje poslovnog okruženja

Podrška privrednom sektoru treba da bude usmjerena na postojeća preduzeća i stvaranje novih privrednih subjekata, što, prije svega, uključuje promociju preduzetništva i samozapošljavanja. Komplementarno, potrebno je raditi na unapređenju poslovne infrastrukture, čiji značajan segment čine poslovne zone te na unapređenju tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga, kao i poboljšanju kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanju dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede. Za praćenje realizacije ovog prioriteta određen je indikator broja novoosnovanih privrednih subjekata koji je tokom 2022. godine porastao za 283 novoosnovana privredna subjekta. Pored navedenog, tu je broj aktivnih poslovnih zona na području Kantona, koje su od izuzetnog značaja za razvoj privrede jednog područja, obzirom da predstavljaju jedan od instrumenata podsticaja i razvoja poduzetništva i razvoja privrede. U poređenju sa 2021. godinom, broj poslovnih zona u toku 2022. godine je ostao isti.

Iako su u toku 2022. godine budžetom Ministarstva privrede Unsko-sanskog kantona planirana sredstva za poslovne zone, ista nisu utrošena. Razlog tome je što su općine/gradovi tražili produženje roka implementacije projekta doznačenih sredstava po Odluci Vlade Kantona iz 2021. godine.

Prioritet podržava implementaciju akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini usmjerenog na **jačanje povoljnog okruženja za preduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz** koji se fokusira na digitalizaciju ekonomije kroz povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru. Time se postiže olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama i startupovima, jačanje uloge gradova i regija, stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti i adekvatno mobiliziranje potencijala dijaspore.

Mjera 1.2.1. Podrška razvoju preduzetništva

Cilj ove mjere je promovisanje preduzetništva, stvaranje pretpostavki za pokretanje novih preduzetničkih aktivnosti i unapređenje okruženja za postojeće preduzetnike. Potrebno je raditi promociju preduzetništva i samozapošljavanja, organizovati obuke iz oblasti poduzetništva kroz odgovarajuće vidove neformalnog obrazovanja, pružati mentorsku podršku za početne poslovne aktivnosti te finansijsku podršku za preduzetničke početnike i postojeće poduzetnike. U sklopu ove mjere, potrebno se pozabaviti i analizom prepreka za ulazak u poslovne aktivnosti te pomoći pri povezivanju i umrežavanju preduzetnika međusobno, s drugim preduzećima i ostalim akterima na tržištu.

Strateški projekat, čija se implementacija preporučuje u okviru mjere usmjerene na podršku razvoju preduzetništva, odnosi se na otvaranje barem jednog poslovnog inkubatora u barem jednoj jedinici lokalne samouprave Unsko-sanskog kantona, što u proteklom periodu nije realizirano. Dakle, tokom 2022. godine nije otvoren niti jedan poslovni inkubator na području Kantona.

Uspješnom implementacijom mjere očekuje se postizanje boljeg razumijevanja i veće zainteresiranosti za preduzetničke aktivnosti. Također, unaprijedilo bi se lokalno okruženje za

razvoj preduzetništva, što bi doprinijelo sve većem pokretanju početnih poslovnih aktivnosti, posebno kod mlađe populacije.

Obavljanjem praktične nastave se jača saradnja srednjih stručnih škola sa poslovnim subjektima, promocija preduzetništva te učenici stiču potrebna znanja i vještine bitne za zapošljavanje. U 2021. godini broj učenika koji pohađaju praksu u preduzećima je iznosio 979, a u izvještajnoj 2022. godini broj učenika koji pohađaju praksu u preduzećima je iznosio 985.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini za implementaciju ove mjere realizovane su 2 od 3 aktivnosti ukupne vrijednosti cca. 2,6 mil. KM (99,8%). Ono što je planirano, a nije urađeno je donošenje Zakona o poticaju razvoja male privrede, čije je usvajanje prolongirano za 2025. godinu. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 6 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 5.250.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava primjenu pokretača iz Okvira koji je usmjeren na **olakšavanje poslovanja i podršku brzorastućim firmama** putem smanjivanja procedura i raznih fiskalnih i parafiskalnih nameta. Također, mjera je usko vezana za pokretač usmjeren na uspostavljanje tehnološko-inovacijskih centara za podršku **stvaranju globalnih lanaca vrijednosti** korištenjem subvencija, što bi omogućilo rješavanje zajedničkih problema jednog ili više sektora i pružanje tehničke podrške za MSP u prevladavanju informacijskog jaza kao jednog od ključnih razloga sistemskih slabosti tržišta.

KLJUČNI NALAZ 1.2.1.:

Zabilježen je vidljiv napredak u iznosu visine izdvojenih finansijskih sredstava za poticaj subjektima male privrede. Realiziran je Program poticaja razvoja male privrede u 2022. godini kroz dvije mjere i to: jačanje konkurentnosti subjekata male privrede i poticaj obrtima. Ukupan iznos utrošenih sredstava je 5.294.021,19 KM za 357 subjekta male privrede (korisnika sredstava). Ključni indikatori mjere ukazuju na unapređenje poboljšanja poslovanja subjekta male privrede, jer je Program poticaja kreiran u skladu s njihovim potrebama uvažavajući raspoložive mogućnosti, ali još uvijek ostaje potreba implementacije aktivnosti. Potrebno je staviti veći fokus na razvojne projekte subjekata male privrede u kontekstu povećanja finansijskih sredstava u narednom periodu.

Mjera 1.2.2. Unapređenje poslovne infrastrukture i promocija poslovnih zona

Cilj ove mjere je osiguranje sistema podrške koji će omogućiti ekonomsku budućnost poslovnih zona i privlačenje domaćih i stranih investitora. Infrastrukturno opremljene poslovne zone, uz kvalitetnu saobraćajnu povezanost s glavnim saobraćajnim pravcima i sistem poticajnih mjera i povlastica za poslovanje, doprinose lokacijskoj konkurentnosti određenog područja. Realizacijom ove mjere Kanton bi postao poduzetnički poželjno područje, privlačio poduzetnike i investitore te doprinio povećanju konkurentnosti i zaposlenosti.

Iako su u toku 2022. godine budžetom Ministarstva privrede Unsko-sanskog kantona planirana sredstva za poslovne zone, ista nisu utrošena. Razlog tome je što su općine/gradovi tražili produženje roka implementacije projekta doznačenih sredstava po Odluci Vlade Kantona iz 2021. godine. Također, u okviru ove mjere, Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša planiralo je sredstva za sufinansiranje izrade regulacionog plana/urbanističkog plana uređenja poslovne zone, ali ova aktivnost nije realizirana u toku 2022. godine.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2022. godine ova mjera nije implementirana. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su 3 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 2.000.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira: **Veći udio javnih investicija u infrastrukturu** koji se u velikoj mjeri može podržati uspostavom javno-privatnih partnerstava s obzirom na to da se na taj način omogućava isporuka infrastrukturnih usluga, uz istovremeno povećanje efikasnosti i smanjenje troškova. Mjera je također usko vezana za pokretač **zaštite i nesmetanog funkcionisanja ključne infrastrukture** u koje se ubrajaju i poslovne zone.

KLJUČNI NALAZ 1.2.2.:

Nije zabilježen napredak kod infrastrukturnog opremanja područja unutar poslovnih zona. Potrebno je staviti veći fokus na uređenju osnovne infrastrukture (saobraćajnice, snabdijevanje vodom, električnom energijom...) uz povećanje finansijskih sredstava.

Mjera 1.2.3. Unapređenje tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga

Cilj ove mjere uključuje podizanje kapaciteta pružalaca poslovnih usluga i jačanje lokalne ponude poslovnih usluga, kako se bi njihova dostupnost i struktura prilagodila potrebama privrede Unsko-sanskog kantona i tako doprinijelo unapređenju konkurentnosti privatnog sektora. U cilju unapređenja tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca usluga potrebno je bolje informisati korisnike o raspoloživim uslugama, jačati kapacitete pružalaca te bolje prilagoditi usluge zahtjevima pojedinačnih korisnika.

Realizacijom ove mjere različitim kompanijama će se osigurati kontinuirani pristup, sveobuhvatnost i dostupnost poslovnih i savjetodavnih usluga.

Od 2018. godine na području USK aktivno je 6 lokalnih pružalaca poslovnih usluga preduzećima: Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting, čiji broj se nije promijenio ni u 2022. godini.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2022. godine za ovu mjeru je potrošeno 124.000,00 KM (100%). U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisana je 1 aktivnost, a za koje je planirano da se utroši 50.000 KM.

Mjera podržava implementaciju dva pokretača iz Okvira koji se odnose na **olakšavanje poslovanja i podršku brzorastućim firmama te nesmetano pružanje usluga i ključnih dobara** u koje se ubrajaju

informacije, obrazovanje i sl., a koja mogu biti proizvedena na razne načine (javne agencije, privatne firme, partnerstvo javnog i privatnog sektora), ali javno pružena.

KLJUČNI NALAZ 1.2.3.:

Kako su u okviru mjere planirane 3 aktivnosti, možemo reći da su aktivnosti provedene djelimično. Naime, u toku 2022. godine, u skladu sa Odlukom Vlade Unsko-sanskog o kriterijima i postupku dodjele sredstava odobrenih u budžetu Unsko-sanskog kantona za 2022. godinu, putem Ministarstva privrede sa pozicije tekući transferi neprofitnim organizacijama dodijeljeno je 124.673,00 KM za ukupno 19 korisnika (udruženja i komore). Ministarstvo privrede je implementiralo predmetnu Odluku metodom Javnog poziva (udruženja i komore). Aktivnost „Organizirati i realizirati obuku menadžmenta preduzeća za strateško planiranje“ nije se realizirala, iz razloga što je planirano da se ista realizuje u saradnji sa Javnom ustanovom Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona. Aktivnost „Organizirati edukaciju subjekata male privrede u oblasti poduzetništva“ nije realizovana, jer nije bilo interesa po Javnom pozivu. Ipak, sredstva su utrošena za ostale projektne aktivnosti po Javnom pozivu.

Mjera 1.2.4. Poboljšanje kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanje dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede

Cilj ove mjere je stručna analiza potreba tržišta rada i provođenje aktivnih mjera za unapređenje znanja i vještina ljudskih resursa koji pristupaju ili se već nalaze na tržištu rada u skladu sa potrebama privrednih subjekata. U okviru ove mjere potrebno je provesti sveobuhvatnu analizu potreba na tržištu rada Unsko-sanskog kantona, povezati institucije cjeloživotnog učenja s tržištem rada, uključiti predstavnike privrede u modernizaciju i unapređenje obrazovnih programa, povećati učešće osoba svih generacija u procesima cjeloživotnog učenja, formalnog i neformalnog obrazovanja (sa posebnim fokusom na ranjive i socijalno isključene grupe) te organizovati izvođenje praktične nastave u preduzećima i u saradnji sa preduzećima.

Realizacijom ove mjere obezbijedila bi se potrebna radna snaga na lokalnom tržištu rada, stvorili uslovi za zapošljavanje i spriječio odlazak radno sposobnog stanovništva.

Broj obrazovnih subjekata koji imaju sporazum s privredom o obavljanju praktične nastave je u toku 2022. godine iznosio 13 i bilježi blagi rast s obzirom da je broj obrazovnih subjekata koji imaju sporazum s privredom o obavljanju praktične nastave u toku 2021. godine iznosio 11. U toku 2022. godine, 51 učenik je primao novčanu naknadu od poslodavca kod kojeg je obavljao praksu, dok je u prethodnoj godini taj broj iznosio 39.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2022. godine za implementaciju mjere utrošeno je cca. 20 hilj. KM, što predstavlja simboličan iznos. U

godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su 2 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 80.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira: **smanjenje broja osoba bez znanja ili vještina** kroz ciljane obuke i programe te njihova integracija u tržište rada, **efikasan sistem cjeloživotnog učenja** za bolju usklađenost ponude na tržištu rada s potražnjom i **razvoj digitalnih vještina** koje su potrebne na svim nivoima, a naročito na naprednom nivou za povećanje baze stručnjaka u oblasti informacijsko-komunikacijskih tehnologija i ispunjavanje zahtjeva industrije.

KLJUČNI NALAZ 1.2.4.

Aktivnosti iz ove mjere nisu u potpunosti realizirane. U toku je izrada Analize radne snage i potreba na tržištu rada na nivou Unsko-sanskog kantona u saradnji sa Privrednom komorom Unsko-sanskog kantona.

PRIORITET 1.3. Unapređenje konkurentnosti prerađivačke industrije

Prerađivačka industrija predstavlja okosnicu razvoja privrede Unsko-sanskog kantona. Mnoga prerađivačka preduzeća nisu u mogućnosti da samostalno obezbijede sve neophodne pretpostavke za svoj dugoročan rast i razvoj. U cilju unapređenja produktivnosti i konkurentnosti prerađivačke industrije i ukupne privrede Unsko-sanskog kantona, pored povezivanja s lokalnom sirovinskom (resursnom) bazom, potrebna je podrška za uvođenje i podsticanje inovacija, uvođenje novih i unapređenje postojećih tehnologija, kao i za internacionalizaciju poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda na međunarodnom tržištu. Shodno tome potrebno je staviti dodatnu preferenciju na razvojne projekte prerađivačke industrije, čija je djelatnost subjekata male privrede u kontekstu povećanja finansijskih sredstava u 2022. godini kako bi se ista postigla.

Tokom 2022. godine je došlo do povećanja vrijednosti izvoza preduzeća iz Unsko-sanskog kantona u ukupnom iznosu od 194.00.000,00 KM u odnosu na 2021. godinu, što predstavlja pozitivan progres. Prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji povećana je za 93,00 KM u odnosu na 2021. godinu.

Ukupan broj subjekata male privrede – prerađivačka industrija⁹ iznosio je u 2019. godini 1.326, dok je u 2022. godini povećan za 91 subjekt te iznosi 1.417.

Da bi se ova industrijska oblast unaprijedila, u narednom periodu je neophodno veći fokus staviti na uvođenje novih i unapređenje postojećih tehnologija, uvođenje inovacija kroz različite

---

⁹ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod prioriteta 1.3 pod nazivom „Broj registrovanih preduzeća u Unsko-sanskom kantonu“ nije bilo moguće mjeriti te se isti preimenovao u „Ukupan broj subjekata male privrede – prerađivačka industrija“. – Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine

procedure i kroz internacionalizaciju proizvođača, kako bi mogli svoje proizvode predstavljati i plasirati na međunarodnom tržištu.

Prioritet podržava implementaciju akcelatora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini: **Jačanje povoljnog okruženja za preduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz** koji se fokusira na digitalizaciju ekonomije kroz povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru. Time će se omogućiti olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama i startupovima, jačanje uloge gradova i regija, stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti i adekvatno mobiliziranje potencijala dijaspore.

Mjera 1.3.1. Podrška uvođenju novih i unapređenju postojećih tehnologija u prerađivačkoj industriji

Kako je prerađivačka industrija Unsko-sanskog kantona niskoproduktivna, potrebno je unaprijediti kapacitete prerađivačke industrije Unsko-sanskog kantona, radi postizanja veće dodane vrijednosti zasnovane na savremenim tehnološkim rješenjima i inovacijama, uz povezivanje prerađivačke industrije sa certifikacionim i akreditacionim tijelima. Da bi se uvele nove i unaprijedile postojeće tehnologije neophodno je pružati savjetodavne usluge preduzećima iz prerađivačke industrije, obezbijediti subvencije i grantove za nabavku novih i unapređenje postojećih tehnologija te implementirati međunarodne standarde i obezbijediti potrebne certifikate.

Realizacijom ove mjere povećala bi se tehnološka osnova prerađivačke industrije Unsko-sanskog kantona, obezbijedili bi se i uveli neophodni standardi kvaliteta i certifikati te povećale dodatne vrijednosti i konkurentnosti na domaćem i na međunarodnim tržištima.

S ciljem podrške preduzećima u prerađivačkoj industriji Ministarstvo privrede je obezbijedilo podsticaj za direktna ulaganja u iznosu od 2.672.817,00 KM, kojom prilikom je certificirano i modernizirano 54 subjekata male privrede i unapređena postojeća tehnologija kod istih.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini za ovu mjeru je utrošeno oko 2,66 mil. KM (99,5%). U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisana je 1 aktivnost, a za koju je planirano da se utroši 300.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava dva pokretača iz Okvira: **razvoj prevodilačke infrastrukture**, tj. infrastrukture koja osigurava prevođenje inovacija u komercijalne proizvode i stvaranje i **uključivanje u globalne lance**

vrijednosti putem unapređenja postojećih tehnologija te uvođenja međunarodnih standarda i obezbjeđenja potrebnih certifikata.

KLJUČNI NALAZ 1.3.1.:

Zabilježen je napredak u visini izdvojenih finansijskih sredstava za poticaj i unapređenje tehnologija u prerađivačkoj industriji. Dodijeljenim sredstvima je omogućeno unapređenje postojećih tehnologija.

Mjera 1.3.2. Uvođenje i podsticanje inovacija u privredi

Potrebno je pružati podsticaj preduzećima u njihovim inovativnim aktivnostima kroz stvaranje ambijenta koji podstiče saradnju i povezivanje privrednika, obrazovnih institucija, resornih ministarstava i drugih relevantnih socio-ekonomskih aktera. Realizacijom ove mjere stvorile bi se pretpostavke za produktivnu saradnju kroz osiguranje finansijske podrške u osnivanju različitih inovacijskih i razvojnih centara. Tokom 2022. godine nije uspostavljena konkretna uvezana saradnja sa navedenim akterima.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini utrošeno je simboličnih 15.000 KM za podršku aktivnostima iz naučno-istraživačkog rada i osiguranje finansijske podrške za istraživačko-razvojne aktivnosti. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisana je 1 aktivnost, a za koju je planirano da se utroši 40.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava implementaciju dva pokretača iz Okvira: **Povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru** što podrazumijeva uvođenje politike produktivnosti, na kojoj se zasniva ostvarivanje intenzivnog rasta, a čije su ključne komponente inovacije, investicije i vještine te **razvoj prevodilačke infrastrukture**, tj. infrastrukture koja osigurava prevođenje inovacija u komercijalne proizvode.

KLJUČNI NALAZ 1.3.2.:

Po ovoj mjeri nije ostvaren napredak te je neophodno u narednom periodu raditi na jačanju i subvencioniranju poslovnih usluga usmjerenih na primjenu inovacija kod privrednika u cilju povećanja broja preduzeća koja su uvela inovacije, a sve kroz principe horizontalne i vertikalne komunikacije i koordinacije relevantnih socio-ekonomskih aktera.

Mjera 1.3.3. Podrška internacionalizaciji poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda prerađivačke industrije na međunarodnom tržištu

Ovom mjerom će se doprinijeti unapređenje poslovanja prerađivačke industrije Unsko-sanskog kantona, kroz podršku preduzećima u internacionalizaciji njihovih poslovnih aktivnosti radi obezbjeđenja plasmana proizvoda i usluga na međunarodnim tržištima. Aktivnim učešćem u organizaciji, ali i odlascima na različite sajamske događaje, organizacijom poslovnih susreta sa međunarodnim partnerima te jačanjem međusobne saradnje preduzeća iz prerađivačke industrije na inostranim tržištima se može osigurati kvalitetna prezentacija, proizvodnja,

plasman i nastup lokalnih proizvoda. Internacionalizacija poslovnih aktivnosti kantonalnih preduzeća iz prerađivačke industrije na inostranom tržištu predstavlja jednu od osnova za jačanje konkurentnosti i uvezivanje sličnih preduzeća radi klasterizacije i boljeg plasmana proizvoda.

Tokom izvještajne godine se osigurao kontinuitet u učešću preduzeća koja su nastupila u inostranstvu u organizaciji Privredne komore Unsko-sanskog kantona te je 30 preduzeća učestvovalo na različitim sajmovima i događajima koji se odnose na prerađivačku industriju.

Doprinos mjeri je uspostavljanje klastera u čiji rad su uključena i preduzeća sa područja Unsko-sanskog kantona.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini predviđena je bila jedna aktivnost kao podrška učestvovanja na međunarodnim sajmovima, koja nije implementirana zato što nije bilo zainteresiranih preduzeća za ovaj vid podrške. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su 2 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 130.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira koji je usmjeren na **stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti**, što se može postići, između ostalog, pružanjem mogućnosti izlaganja domaćih konkurentnih proizvoda na inostranom tržištu.

KLJUČNI NALAZ 1.3.3.:

Može se zaključiti da se kontinuirano radi na učešću preduzeća iz oblasti prerađivačke industrije na različitim događajima vezanim za promociju i plasman proizvoda, međutim evidentna je potreba za jačanjem i uspostavljanjem saradnje po ovom pitanju, a sve u cilju plasmana i nastupa lokalnih proizvoda na inostranom tržištu.

PRIORITET 1.4. Promocija održivog turizma i efektuiranje turističkih potencijala

Poput prerađivačke industrije, turizam predstavlja značajan sektor za privredni razvoj Unsko-sanskog kantona, čiji kapaciteti i potencijali nisu u potpunosti iskorišteni. Sektor turizma na području Kantona je neophodno uvezati, efektuirati i promovisati već uspostavljene turističke atrakcije i ponude. Unapređenje turističke ponude kroz kreiranje privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima i privlačenje investicija u ciljane turističke oblasti treba da budu imperativ za ovaj period implementacije strateškog dokumenta.

Može se zaključiti da je tokom 2022. godine ipak došlo do određenog porasta u broju turističkih dolazaka koji i dalje nije na zavidnom nivou i veći je za 12.261 u odnosu na 2021. godinu. Broj registrovanih noćenja na području Kantona je veći za 15.512 u odnosu na 2021. godinu, ali i dalje manji od broja registrovanih noćenja u toku 2019. godine.

Ukupni prihodi u turizmu za 2022. godinu iznose 61,99 mil KM, dok su tokom 2021. godine iznosili 73,39 mil KM. Dakle, ukupni prihodi od turizma bilježe pad tokom izvještajne godine.

Trenutni broj zaposlenih u turizmu na Unsko-sanskom kantonu iznosi 2.298 osoba i u poređenju sa 2019. godinom je u blagom porastu.

U narednom periodu u cilju planskog razvoja turizma neophodno je donošenje planske dokumentacije u oblasti turizma, kao i donošenje Strategije razvoja turizma kojom će se definirati ključni ciljevi i prioriteti za unapređenje turističkih potencijala s posebnim fokusom na održivost istih te je u tom cilju potrebno jačati kapacitete u ovom sektoru, podsticati ih putem različitih grantova i putem eksternih izvora sredstava.

Prioritet podržava implementaciju akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji je usmjeren na **pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem** gdje se, između ostalog, daje naglasak na održivi turizam.

Mjera 1.4.1. Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima

Realizacijom ove mjere unaprijedit će se postojeće turističke ponude Unsko-sanskog kantona, ali i razviti nove kroz primjenu inovativnih i specijaliziranih turističkih proizvoda te aktivirati novi privlačniji turistički proizvodi sa većom dodanom vrijednošću. Da bi ostvarili navedeno, neophodno je kontinuirano raditi na prikupljanju informacija i podataka, koji će služiti za uspostavljanje baze podataka za cjelokupnu lokalnu turističku ponudu na području Unsko-sanskog kantona. Podizanje svijesti i educiranje lokalnog stanovništva, posebno u ruralnim krajevima, može doprinijeti jačanju turizma kroz uspostavljanje i validiranje adekvatnih turističkih ruta koje bi imale razvijenu ponudu proizvoda i usluga za turiste (autohtoni, tradicionalni, kulturna baština i sl.). Uspješna implementacija ove mjere u bliskoj je vezi s donošenjem i implementacijom planskih dokumenata u oblasti turizma.

U toku je izrada Strategije turizma Unsko-sanskog kantona do 2027. godine, koja zapravo predstavlja i jedan od strateških projekata Strategije razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godine.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2022. godine u okviru ove mjere podržano je 80 privrednika sa ciljem poboljšanja poduzetništva u ovoj oblasti i utrošeno je 963.118,19 KM (97,20%). Obzirom da turizam predstavlja značajan sektor za privredni razvoj Unsko-sanskog kantona, Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona je u toku 2022. godine implementiralo Program poticaja razvoja turizma. Cilj Programa je pružanje podrške subjektima male privrede, fizičkim i pravnim licima koji su registrirani u okviru turističko-ugostiteljske djelatnosti, radi očuvanja, rasta i razvoja subjekata male privrede u turističko-ugostiteljskoj djelatnosti na području Unsko-sanskog kantona, povećanja zapošljavanja, povećanja kvaliteta i konkurentnosti male privrede, povećanja broja subjekata male privrede, poticanja obavljanja obrta, povećanja udjela žena, mladih i osoba sa invaliditetom u turističko-ugostiteljskoj djelatnosti, održivog razvoja i implementacije aktivnosti koje doprinose realizaciji mjera predviđenih Strategijom razvoja Unsko-sanskog kantona 2021.-2027., kao i pružanje podrške nezaposlenim licima u pokretanju vlastitog

biznisa. Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona je za fizička i pravna lica obezbijedilo sredstva u iznosu od 1.046.379,64 KM i to za sufinansiranje troškova nabavke opreme kojom se omogućava pristup osobama sa invaliditetom u vanjske i unutrašnje prostore i posebne sanitarne opreme za osobe sa invaliditetom, nabavke softverskih rješenja i hardverske opreme, unutrašnjeg uređenja poslovnog prostora, ulaganja u izgradnju, adaptaciju, sanaciju, dogradnju i rekonstrukciju sportskih i rekreativnih terena, wellness i spa objekata, bazena, jakuzija, dječijih igrališta, izletišta, ulaganja u izgradnju, adaptaciju, sanaciju, dogradnju i rekonstrukciju objekata za držanje životinja u sportske i turističke svrhe, nabavke sportske i rekreativne opreme za dodatne sadržaje, nabavke sigurnosne i zaštitne opreme, nabavke wellness i spa opreme, mapiranje i označavanje staza, šetnica, tehnološke modernizacije i inovacija poslovnih procesa, učešća na domaćim i međunarodnim sajmovima kao izlagači. Pored navedenog, Ministarstvo je obezbijedilo sredstva u iznosu od 83.261,45 KM za nezaposlena lica koja imaju namjeru pokrenuti vlastiti biznis. Pružanjem ovakve finansijske podrške, podstakla su se punoljetna nezaposlena lica da pokrenu vlastiti biznis i na taj način doprinesu povećanju broja subjekata male privrede na području Unsko-sanskog kantona i smanjenju nezaposlenosti. Sredstva su obezbijedena za sufinansiranje refundiranja troškova registracije firme i sufinansiranje troškova nabavke mašina, postrojenja, opreme, softverskih rješenja, unutrašnjeg uređenja proizvodno/poslovnog prostora. Ministarstvo privrede je JP Nacionalni park „Una“ d.o.o. Bihać pružilo finansijsku podršku u iznosu od 40.000,00 KM za organizaciju 48. Internacionalne Una regate. Una regata je međunarodna tradicionalna turističko - sportsko - kulturna manifestacija koja obuhvata spuštanje kajakaša, raftera i čamaca dolinom i kanjonom rijeke Une i spavanje u kampovima na obali rijeke. Prva unška regata održana je daleke 1972. godine, a danas je postala toliko popularna manifestacija, da se rezervacija učešća pravi mjesecima unaprijed. U toku 2022. godine Ministarstvo privrede je pružilo podršku neprofitnim organizacijama, odnosno udruženjima u iznosu od 39.501,00 KM za sufinansiranje projektnih aktivnosti iz oblasti turizma.

Za manifestacije koje organizuju gradovi i općine Unsko-sanskog kantona (Krajiška zmija, Čarobna krajina, Umjetnost bez granica, Bihaćko ljeto, Jesen na gelenderima, Novogodišnji Winter park, Uživaj naše, Ljeto u Bosanskoj Krupi, Petrovačko ljeto, Zimska čarolija, Bužimska zima, Ključko ljeto, Ljeto na Sani..) Ministarstvo privrede je u toku 2022. godine obezbijedilo sredstva u iznosu od 299.500,00 KM.

U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 6 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 1.840.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira kojim se želi izgraditi **održivi turizam** usmjeren na očuvanje naslijeđa, kulturno-historijskih spomenika i sl.

KLJUČNI NALAZ 1.4.1.:

Izradom Strategije turizma Unsko-sanskog kantona za period 2022.-2027. godine će se na jednom mjestu moći sublimirati sve prednosti, ali i nedostaci turističke ponude kantona te evidentirati potencijalna rješenja za unapređenje i uspostavljanje novih sadržaja kroz adekvatne mjere. Potrebno je na ovakvim aktivnostima raditi u kontinuitetu i sistemski, kako bi se broj novih turističkih proizvoda mogao osigurati kroz osiguranje subvencija poduzetnicima iz oblasti turizma.

Mjera 1.4.2. Promocija i privlačenje investicija u ciljne turističke oblasti u sektoru turizma

Ova mjera podržava promociju i privlačenje investicija u ciljne oblasti u sektoru turizma, u cilju unapređenja i efektiviranja atraktivnih turističkih destinacija, razvoja novih turističkih proizvoda i njihovog uvezivanja u jedinstvenu turističku ponudu Unsko-sanskog kantona i šire. Njena realizacija se može osigurati kroz izgradnju javnih kapaciteta za pružanje turističkih usluga na novim lokalitetima, unapređenje postojećih turističkih odredišta, promociju i podršku investicijama u privatne smještajne kapacitete, finansijske i nefinansijske poticaje, kreiranje novih turističkih sadržaja, unapređenje i integraciju sistema turističkog informisanja. Tu se svakako ubrajaju i infrastrukturna unapređenja destinacija i njihovih sadržaja.

Indikator „Broj turističkih ležajeva“ u 2022. godini iznosi 1466. U odnosu na 2021. godinu broj turističkih ležajeva je smanjen za 27. Tokom 2022. godine nisu se uspostavili integrirani zajednički programi za razvoj turističkih destinacija u Kantonu.

U izvještajnom periodu podržana su 3 korisnika kroz Program poticaja razvoja turizma za 2022. godinu a jedna od aktivnosti u okviru Programa je bila i podrška učešća na turističkim sajmovima za šta je izostao interes od ciljnih subjekata.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2022. godine utoršeno je u okviru ove mjere oko 95 hilj. KM (99,5%). U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su 3 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 220.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Kao i prethodna, i ova mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira pod nazivom: **Održivi turizam.**

KLJUČNI NALAZ 1.4.2.:

Tokom 2022. godine je izostala realizacija aktivnosti po ovoj mjeri te je u narednom periodu neophodno intenzivno raditi na poticanju turističkog razvoja, uz poseban fokus na postavljanje turističke signalizacije te na unapređenju njegovih sadržaja uz nastupe na turističkim sajmovima i događajima, uz finalizaciju izrade Strategije turizma Unsko-sanskog kantona za period 2022.-2027. godine.

Mjera 1.4.3. Promocija USK kao atraktivne turističke destinacije

Cilj mjere je promocija Unsko-sanskog kantona na turističkom tržištu kao atraktivne turističke destinacije, što će se postići kroz povezivanje i operativno umrežavanje svih interesnih strana - javnih institucija i privatnih operatera, izradi zajedničkih promotivnih materijala kroz jačanje saradnje između turističkih radnika i lokalnih zajednica pri planiranju, pripremi i provođenju zajedničkih turističkih projekata. Također, poseban značaj u ovoj oblasti treba dati jačanju prekogranične saradnje i povlačenju sredstava iz EU dostupnih fondova.

Broj umreženih aktera u turizmu iznosi 27, dok je ukupan broj programa prekogranične saradnje tokom 2022. godine iznosio 3.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo privrede Unsko-sanskog kantona. U toku 2022. godine za ovu namjenu je utrošeno svega 12 hilj. KM, dok su u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane 4 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 475.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Također, kao i prethodne mjere iz ovog prioriteta i ova mjera podržava implementaciju pokretača iz Okvira pod nazivom: **Održivi turizam**.

KLJUČNI NALAZ 1.4.3.:

U toku 2022. godine potrebno je raditi na većoj i kvalitetnijoj promociji turističke ponude Unsko-sanskog kantona kroz različite oblike promotivnih aktivnosti.

STRATEŠKI CILJ 2. Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora

Uvažavajući komparativne prednosti Kantona i prateći razvojne trendove neophodno je kontinuirano raditi na unapređenju obrazovnog i zdravstvenog sistema, kao i sistema socijalne zaštite koji će biti svim građanima ravnomjerno, ravnopravno i dosljedno dostupan. Pored navedenog, razvoj društvene infrastrukture predstavlja jedan od imperativa za razvoj Kantona bilo kroz reformu i jačanje javne uprave (kroz opremu i resurse), bilo kroz razvoj i uvođenje novih sadržaja koji će omogućiti kvalitetniji standard života svim građanima i na koncu uticati na smanjenje stope migracija stanovnika iz Kantona.

Ulaganjem u obrazovni sistem i njegove kapacitete kroz kurikularne reforme i usklađivanja sa EU standardima, obnovom i izgradnjom obrazovnih institucija se želi osigurati bolji kvalitet svim građanima, sa posebnim fokusom na mlade. Jačanjem saradnje javnog i nevladinog sektora su se tokom ove godine ostvarili značajni rezultati koji su rezultirali mnogobrojnim javnim pozivima i dodijeljenim grantovima za potrebe socijalno ranjivih kategorija. Iako zdravstveni sistem zahtjeva mnogobrojna ulaganja, tokom izvještajne godine su se ostvarili značajni pomaci, posebno s aspekta proširenja određenih primarnih usluga u domovima

zdravlja, kao i s aspekta korištenja jedinog termalnog centra u Kantonu – ZU Lječilište „Gata“, unutar kojeg su određene usluge unaprijeđene i rekonstruirane.

Ipak, u narednom periodu je potrebno pristupiti kvalitetnije realizaciji definiranih prioriteta iz ovog strateškog cilja, kako bi se neke konkretnije promjene mogle evidentirati, obzirom da Unsko-sanski kanton prema nivou razvijenosti spada u III kategoriju, što ukazuje na činjenicu da se promjena po tom osnovu nije desila u odnosu na 2019. godinu. S druge strane, primjetan je blagi pad u odlasku stanovništva sa područja Kantona, gdje je stopa neto migracije smanjena za -0,1 u odnosu na 2019. godinu, a ista kao i prethodne godine i trenutno iznosi -2,7¹⁰.

Ovaj strateški cilj u potpunosti odgovora razvojnom putu iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini pod nazivom „**Društvo jednakih mogućnosti**“, koji je usko povezan s reformom uprave i bržim rastom prihoda i zapošljavanja te se fokusira na unapređenje sistema socijalne i zdravstvene zaštite u zemlji, kako bi se na bolji način zaštitili oni koji su suočeni s najvećim rizikom od siromaštva i ranjivosti s ciljem jačanja socijalne kohezije.

PRIORITET 2.1. Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu s EU praksama

Modernizacijom programa obrazovnih institucija u skladu sa savremenim EU praksama te racionalizacijom mreža škole kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih objekata za odgoj, obrazovanje i sport će se osigurati usklađivanje sistema obrazovanja u skladu sa EU praksama. Ovaj prioritet za poseban cilj ima pružanje obrazovnih i drugih usluga djeci sa posebnim fokusom na talentiranu djecu, marginaliziranu i/ili djecu sa teškoćama u razvoju. U cilju usklađivanja sistema obrazovanja Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta je tokom izvještajne godine pokrenulo ključne aktivnosti koje se odnose na kurikularnu reformu i digitalizaciju obrazovanja.

Za praćenje ovog prioriteta određen je indikator pod nazivom „broj djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim institucijama“ te je u odnosu na 2021. godinu tokom izvještajne godine povećan za ukupno 44 djece.¹¹

Kada govorimo o indikatoru broja učenika na 1000 stanovnika unutar osnovnog obrazovanja, isti se smanjio za 2 u odnosu na 2022. godinu i iznosi 63 učenika, dok je broj učenika na 1000 stanovnika unutar srednjeg obrazovanja također smanjen za 1 u odnosu na 2022. godinu i iznosi 26, što predstavlja negativan trend upisa učenika u srednjoškolsko obrazovanje¹². Broj odgojno-

---

¹⁰ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod strateškog cilja broj 2. pod nazivom „Stepen migracija stanovništva“ nije bilo moguće mjeriti te se isti preimenovao u „Stopa neto migracije“. – Federalni zavod za statistiku „Demografska statistika“.

¹¹ Za praćenje prioriteta 2.1. u strateškom dokumentu je određen indikator „Udio djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja“ koji je izmijenjen na prijedlog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta USK i glasi: „Broj djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim institucijama“, koji je za 2021. godinu iznosio 1138, a za 2022. godinu iznosio 1127.

¹² Socioekonomski pokazatelji po općinama 2022. – Federalni zavod za programiranje razvoja

obrazovnih ustanova (osnovne i srednje škole) na području Kantona je smanjen tako da u toku 2022. godine ukupno 71 ustanova egzistira na području Kantona.

Prioritet podržava implementaciju akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini usmjerenog na **unapređenje pristupa i kvaliteta obrazovanja i obuke** sa ciljem unapređenja pristupa i kvaliteta svih oblika obrazovanja kroz kurikularnu reformu i kontinuirani razvoj kapaciteta nastavnika, modernizaciju škola i školskih ustanova.

Mjera 2.1.1. Modernizacija programa obrazovnih institucija u skladu sa modernim EU praksama

Kako bi se osigurala modernizacija obrazovnih institucija i kreirali suvremeni kurikulumi u skladu sa modernim EU praksama, neophodno je da se provede cjelovita kurikularna reforma u obrazovanju u svrhu uređenja obrazovnog sistema prema potrebama privrede, tržišta rada te usklađivanje sa savremenim kurikulumima u praksi. To podrazumijeva edukaciju postojećeg nastavnog kadra, praćenje i unapređivanje kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa u školama, uvođenja sistema i mehanizama za unapređenje profesionalnih znanja i kompetencija nastavnika i nastavnog osoblja uz konstantnu promociju značaja i uloge nastavnih procesa za razvoj cijelog društva kroz podršku razvoju stručnog, cjeloživotnog i neformalnog obrazovanja.

Tokom 2022. godine su se realizirale određene aktivnosti po pitanju razvijanja kurikuluma po nivoima obrazovanja i predmetnim područjima, ali isti nisu završeni u potpunosti. Završetak aktivnosti razvijanja kurikuluma se prenosi i u narednu 2023. godinu. Digitalni školski sistem djelimično je uspostavljen te još nedostaje internet mreža u pojedinim školama.

Postotak učenika koji su obuhvaćeni internim i eksternim vrednovanjima postignuća iznosi 0%, a udio nastavnog osoblja koji su prošli edukacije radi implementacije savremenih kurikuluma u praksi iznosi 15%.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini ukupno je utrošeno 91,6% planiranih sredstava za realizaciju ove mjere (962.207 KM) a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 5 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 1.150.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Ova strateška mjera usklađena je sa pokretačem iz Okvira koji se odnosi na **kurikularnu reformu na svim nivoima** kako bi obrazovanje u konačnici rezultiralo funkcionalnim znanjem.

KLJUČNI NALAZ 2.1.1.:

Ministarstvo je tokom 2022. godine radilo na informatizaciji škola kako bi pedagošku djelatnost efikasnije organiziralo te osiguralo efikasniji rad i bolju uključenost roditelja u sistem obrazovanja. U ovu svrhu završen je projekt nabavke kompjuterske opreme s ciljem digitalizacije osnovnog i srednjeg obrazovanja, kao i nabavka opreme za kabinetsku nastavu

za deset ustanova. Nadalje su osigurani besplatni udžbenici za djecu od prvog do četvrtog razreda za 6546 učenika osnovnog obrazovanja. Ministarstvo je zajedno sa Pedagoškim zavodom za 419 nastavnika organiziralo inicijalnu obuku za rad na kurikulumima zasnovanim na ishodima učenja. Nastavak obuke se nastavlja u 2023. godini te je cilj obuhvatiti cjelokupno nastavno osoblje u osnovnim školama i općoj gimnaziji. U narednom periodu je potrebno raditi na unaprjeđenju procesa digitalizacije u osnovnom i srednjem obrazovanju te završiti aktivnosti na izradi nastavnih planova i programa u skladu sa kurikularnom reformom obrazovanja na Kantonu i raditi intenzivno na edukaciji nastavnog kadra, radi implementacije savremenih kurikuluma u praksi.

Mjera 2.1.2. Racionalizacija mreže škola kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih obrazovnih objekata i modernizacija školskih prostorija

Imajući u vidu veliki broj obrazovnih institucija na području Kantona te stanje u kojima se one nalaze, a u cilju stvaranja povoljnijih, kvalitetnijih i modernijih uvjeta za rad nastavnog osoblja i učenika, neophodno je da se iste obnavljaju u skladu sa njihovim potrebama te da se na taj način racionalizira njihova upotreba, koja će za svoj krajnji ishod imati kvalitetniji sistem obrazovanja. Umrežavanjem škola osigurat će se puna pedagoška i ekonomska opravdanost finansijskih ulaganja.

Izgradnjom partnerstva omogućava se puni angažman svih elemenata lokalne zajednice u kreiranju školske klime i kulture te ukupnog razvoja.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. Iako je u 2022. godini planirano 500.000 KM za rekonstrukciju školskih objekata, u izvještajnom periodu za ove aktivnosti utrošeno je 4,3 miliona KM. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisana je 1 aktivnost, a za koju je planirano da se utroši 500.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Modernizacija škola i nastavnih metoda kako u općem, tako i u tehničkom i stručnom obrazovanju i obuci pokretač je iz Okvira koji se primjenjuje realizacijom ove mjere. Provođenje gore navedenih reformi u sistemima obrazovanja zahtijeva kompetentno i motivirano nastavno osoblje, uz regulaciju njihovog radno-pravnog statusa.

KLJUČNI NALAZ 2.1.2.:

U toku 2022. godine izvršena je rekonstrukcija velikog broja školskih objekata i to: zamjena vanjske stolarije, zamjena kotlova za grijanje, sanacija školskih učionica, sanacija mokrih čvorova, rekonstrukcija školskih igrališta i prilaza školskim objektima. Za 2023. godinu je planirano da se u što većim kapacitetima, ali i resursima pristupi realizaciji mjere, s posebnim fokusom na rekonstrukciji i opremanju školskih objekata, koji će za rezultat imati osnaživanje partnerstava sa roditeljima, ustanovama i lokalnim zajednicama.

Mjera 2.1.3. Proširenje kapaciteta postojećih objekata za odgoj, obrazovanje te razvoj sporta i kulture

Cilj ove mjere je povećati kvalitet rada predškolskih ustanova i učešće djece i mladih u kvalitetnim i na djecu/mlade usmjerenim programima, kroz izradu i donošenje novog Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, uvođenje pripremnog programa za polazak u školu za svu djecu, uključivanje djece iz socijalno isključenih kategorija, moderniziranje programa i uvođenje različitih oblika kraćih programa, povećanje upisa djece u predškolske ustanove, povećanje kapaciteta predškolskih ustanova, osiguranje kvaliteta i umrežavanje javnih i privatnih predškolskih ustanova i osnovnih škola Unsko-sanskog kantona. Također, potrebno je povećati ulaganja u kapitalne investicije vezane za opremljenost osnovnih i srednjih škola te unaprijediti kapacitete postojećih objekata za odgoj, obrazovanje, sport i kulturu.

Površina korisnog prostora za potrebe kulture u toku 2022. godine iznosi 7.200 m², dok je u toku 2021. godine korisni prostor za potrebe kulture iznosio 6.707 m². Broj korisnika usluga prostora za potrebe kulture je u blagom porastu i u odnosu na 2019. godinu kada je iznosio 22.900, tokom 2022. godine se povećao na 24.000. Porast je zabilježen kod indikatora „Iznos dotacija sportskim savezima iz budžeta USK“ koji je u 2019. godini iznosio 831.784,71 KM, dok je 2022. godine iznosio 1.419.082,00 KM¹³.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini realizovano je 9 aktivnosti ukupne vrijednosti 2,7 miliona KM (93,2%) a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 12 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 3.328.187 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Kao i prethodna, i ova strateška mjera je usklađena sa pokretačem **Modernizacija škola i nastavnih metoda kako u općem, tako i u tehničkom i stručnom obrazovanju i obuci**. Istovremeno, pojedine aktivnosti u okviru ove mjere podržavaju

primjenu pokretača koji se odnosi na **sveobuhvatno i kvalitetno predškolsko obrazovanje**, odnosno unapređenje obuhvata djece predškolskim obrazovanjem, i to ne samo u godini pred polazak u školu već i u uzrastu od 3 do 6 godina, imajući u vidu da trenutno većina djece te starosne dobi nema uopće pristup predškolskim programima. Imajući u vidu važnost mogućnosti za učenike da uče u strukturiranom okruženju u ranoj fazi, niska stopa obuhvata predškolskim obrazovanjem za dobnu grupu od 3 do 6 godina upućuje na potrebu za poboljšanjima u ovoj oblasti.

KLJUČNI NALAZ 2.1.3.:

U toku 2022. godine obnovljeni su brojni objekti iz oblasti kulture (objekat Umjetničke škole Bihac, zgrada Klostera i drugi značajniji objekti). Iz oblasti obrazovanja u toku naznačenog

---

¹³ Kod mjere 2.1.3 i indikatora „Iznos dotacija sportskim savezima iz budžeta USK“ polazna vrijednost nije pravilno navedena te je naknadno ispravljena. Također, ovaj indikator obuhvata iznos dotacija koje se dodjeljuju samo i isključivo iz Budžeta USK na godišnjoj osnovi.

perioda su započeti objekti izgradnje fiskulturnih sala za potrebe JU OŠ „Sead Čehić Grahovo“ Velika Kladaša, JU OŠ „Podzvizd“ Velika Kladaša, JU OŠ „Mirsad Salkić Čava“ Bužim, JU OŠ „Bužim“ Bužim područna škola Varoška Rijeka i JU OŠ „Cazin I“ Cazin. Trenutno je u procesu izrada Strategije razvoja sporta Unsko-sanskog kantona te je istu potrebno u narednoj godini usvojiti. Potrebno je nastaviti aktivnosti na proširenju i jačanju kapaciteta iz oblasti obrazovanja, kulture i sporta, na način da se sufinansiranja ovakvih aktivnosti povećaju, ali i da se privuku eksterni izvori sredstava za ove oblasti.

Mjera 2.1.4. Jačanje ravnopravnosti u pružanju obrazovnih usluga s obzirom na posebne potrebe djece, talentiranost i pripadnost marginalnim grupama

Kroz ovu mjeru je potrebno povećati obuhvat neuključene djece kroz identifikaciju djece koja nisu obuhvaćena osnovnim obrazovanjem i pružiti podršku porodicama i djeci koja pripadaju ranjivim kategorijama (romska populacija, djeca koja žive u ustanovama socijalne zaštite, djeca sa teškoćama u razvoju). Također, potrebno je pružiti podršku nadarenoj i talentiranoj djeci kroz njihovu identifikaciju i osiguranje daljnjeg razvoja njihovog talenta, kroz posebno kreirane programe. Potpuna inkluzija i otkrivanje talentiranih učenika, podrška njihovom pozicioniranju u društvu će u mnogome doprinijeti ispunjavanju modernih EU praksi za socijalnu inkluziju, a istovremeno direktno doprinijeti Okviru za Ciljeve održivog razvoja BiH.

U 2022. godini udio prepoznate djece sa teškoćama u razvoju i prepoznate talentirane djece je jednak polaznoj vrijednosti iz 2019. godine i iznosi 50%. Također, 500 djece u pokretu je uključeno u obrazovne procese u osnovnim školama Kantona, a i započet je proces izrade kurikulumu iz 4 naučne oblasti u skladu sa preporukama PISA i TIMMS istraživanja.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini za ovu namjenu utrošeno je 204.234 KM (100%), a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisana je 1 aktivnost, a za koju je planirano da se utroši 204.234 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji treba osigurati **jednak pristup obrazovanju** i podršku za djecu i mlade s poteškoćama u razvoju, djecu i mlade koji dolaze iz

ekonomski i socijalno ugroženih kategorija, odnosno promovisati potrebu standardiziranog pristupa, kako bi sva djeca i mladi imali iste mogućnosti i šanse.

KLJUČNI NALAZ 2.1.4.:

Iako su određene aktivnosti iz ove mjere realizirane tokom 2022. godine, potrebno je intenzivnije raditi na provođenju istih, stavljajući poseban akcenat na djecu sa teškoćama u razvoju i osiguranje sredstava za angažman asistenata u nastavi istim.

PRIORITET 2.2. Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika

Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika koji će se postići kroz podršku jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika je jedan od ključnih zadataka ovog prioriteta. Zabilježen je napredak kada je riječ o upošljavanju stručnih radnika unutar organa socijalnog staranja, ali samo u većim centrima za socijalni rad, dok u manjim lokalnim zajednicama broj je uvijek isti. Broj uposlenika ne prati usložnjavanje i sve je veći obim poslova koji se povjeravaju organima socijalnog staranja. U tom smislu, neophodno je obezbijediti i edukaciju stručnih uposlenika, a u cilju efikasnije i kvalitetnije usluge koja će se pružati krajnjim korisnicima. U narednom periodu po ovom pitanju na nivou Federacije BiH neophodno je usvojiti Zakon o djelatnosti socijalnog rada i Zakon o socijalnim uslugama te raditi na osvješćivanju osnivača centara o potrebi jačanja ljudskih kapaciteta unutar organa socijalnog staranja, obzirom na usložnjavanje problematike i konstantno povećanje poslova koji se daju u nadležnost organima socijalnog staranja.

Iako je broj stručnih uposlenika u socijalnom radu u odnosu na 2022. godinu povećan i iznosi 68, neophodno je i dalje raditi aktivno na mjerama ovog prioriteta. Ovaj broj je nedostatan obzirom na usložnjavanje problematike, reforme koje se provode na federalnoj i kantonalnoj razini u oblasti socijalne zaštite. Nedostatne ljudske kapacitete, pored organa socijalnog staranja prate i nedostatni ljudski kapaciteti unutar resornog ministarstva imajući u vidu široku oblast koju pokriva resorno ministarstvo počevši od socijalne politike, rada, izbjeglih i raseljenih osoba¹⁴. Stepenn prirodno priraštaja u 2022. godini iznosi -3,2%.

Ovaj prioritet usklađen je sa akceleratorom iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini kojim se nastoje **unaprijediti politike socijalne zaštite kroz ciljano i bolje usmjeravanje javnih rashoda za socijalnu zaštitu**, jačanje infrastrukture i kompetencija pružalaca usluga kroz uvođenje novih modela te unapređenje sistema identifikacije i praćenja ranjivih porodica i porodica u riziku.

Mjera 2.2.1. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika

Cilj ove mjere je stvoriti uslove za što kvalitetniji život osoba s teškoćama u razvoju, osoba u stanju socijalne potrebe, porodica s djecom, kao i osoba bez porodične podrške te stvarati uslove za sprečavanje negativnih društvenih pojava kao što su maloljetnička delinkvencija i nasilje u porodici. Ključna područja djelovanja odnose se na: edukaciju iz različitih oblasti stručnih lica u centrima za socijalni rad na području USK; edukacija hranitelja; jačanje položaja osoba s teškoćama u razvoju, porodica s djecom i žrtava nasilja u porodici; podršku programima prevencije maloljetničke delikvencije. Kada govorimo o mjerama i pronatalitetnim politikama, kao dio mjere, predviđeno je da USK svake godine otvori poziv za JLS u cilju povećanja stepena nataliteta, odnosno implementacije aktivnosti koje će dovesti do negativnih trendova u

---

¹⁴ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod prioriteta 2.2. pod nazivom „Broj korisnika po 1 stručnom zaposlenom u socijalnom radu“ nije bilo moguće mjeriti te je ispred nosioca mjere Ministarstva zdravstva i socijalne politike USK predloženo da se isti preimenuje u „Broj stručnih uposlenika u socijalnom radu“.

migraciji stanovništva, posebno mladih. Potpuna inkluzija učenika i otkrivanje talentiranih učenika, podrška njihovom pozicioniranju u društvu će u mnogome doprinijeti ispunjavanju modernih EU praksi za socijalnu inkluziju, a istovremeno direktno doprinijeti Okviru za Ciljeve održivog razvoja BiH. S druge strane, imajući u vidu aspekt nedostatka stručnih kadrova, posebno pedagoga/psihologa, defektologa i socijalnih radnika – planirano je upošljavanje minimalno 10 stručnih osoba u svim CSR USK. Edukacijom stručnih lica u centrima za socijalni rad, obezbijedit će se kvalitetniji i stručniji pristup kategorijama kojima je neophodna pomoć i podrška. Kada je riječ o povećanju stepena nataliteta, odnosno zaustavljanju negativnih trendova u migraciji stanovništva, posebno mladih, kroz novčana sredstva koja se obezbjeđuju kroz sredstva za potporu demografskog razvoja od 2019. godine, dodjeljuju se novčana sredstva za porodice u kojima je rođeno treće i svako naredno živorođeno dijete.

Broj registrovanih hranitelja u Unsko-sanskom kantonu se u periodu od 2019. godine do 2022. godine povećao za 11 hranitelja. Broj hraniteljskih porodica u 2021. godini je bio 12, a u istima je bilo smješteno 13 hranjenika. Ovaj broj se zadržao i tokom 2022. godine.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini realizovane su 4 aktivnosti ukupne vrijednosti od 953.514,65 KM (98%), a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 13 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 13.575.400 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH		
		
		Strateška mjera podržava realizaciju pokretača iz Okvira kojim je potrebno unaprijediti sistem identifikacije i praćenja ranjivih porodica i porodica u riziku.

KLJUČNI NALAZ 2.2.1.:

U proteklom periodu zabilježen je porast hraniteljstva u Unsko-sanskom kantonu. Ključni indikatori mjere ukazuju na porast broja djece i odraslih osoba u hraniteljskim porodicama, ali još uvijek u značajnoj mjeri preovladava institucionalni smještaj u odnosu na hraniteljstvo, a što je bio jedan od ciljeva koji se nastojao postići donošenjem Zakona o hraniteljstvu u Federaciji BiH. Radi ostvarenja ovog cilja u narednom periodu neophodno je značajnije vršiti promociju hraniteljstva u cilju privlačenja potencijalnih hranitelja te provesti edukaciju istih, a koje organizira i provodi Federalno ministarstvo rada i socijalne politike.

Mjera 2.2.2. Jačanje saradnje javnog i nevladinog sektora u pružanju direktnih usluga djeci i porodicama

Kroz ovu mjeru potrebno je osigurati što kvalitetnije uslove za život djeci i porodicama putem saradnje javnog i nevladinog sektora, a to će se osigurati jačanjem i uspostavljanjem saradnje u oblastima zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja, poboljšanja uslova života korisnika javnih kuhinja, poboljšanja uslova života djece i odraslih s teškoćama u razvoju, poboljšanja

uslova života žrtava nasilja u porodici koji su smješteni u sigurne kuće. Također, putem edukacije djece i odraslih s teškoćama u razvoju od strane nevladinog sektora, a uz podršku javnog sektora te otvaranje servisa za podršku osobama s teškoćama u razvoju, kao što je princip „Stanovanje i rad uz podršku“ i podrška programima zapošljavanja osoba sa teškoćama u razvoju će im se osigurati kvalitetniji uslovi za život.

Shodno navedenom, u odnosu na 2019. godinu broj djece sa teškoćama u razvoju koja su koristila usluge podrške od strane centara za razvoj inkluzivnih praksi (CRIP Bihać i Cazin¹⁵) povećao se za ukupno 91 djece do kraja 2022. godine. Broj djece bez roditeljskog staranja kojima su poboljšani uslovi života u toku 2022. godine iznosi 108.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike. U 2022. godini realizovano je 10 aktivnosti ukupne vrijednosti od 482.749 KM (91%), a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definirano je 10 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 433.500 KM.

Kada je riječ o poboljšanju položaja djece kroz direktnu podršku od strane Vlade u mjesecu oktobru započela je primjena Zakona o materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 52/22), kojim je na jedinstven način regulisano pitanje dječijeg doplatka i prava porodilja van radnog odnosa na teritoriji cijele Federacije BiH. Primjena odredbi ovog zakona u povoljniji položaj dovela je i korisnike ovih novčanih davanja sa područja Unsko-sanskog kantona, obzirom da su novčani iznosi značajno veći u odnosu na one koji su se isplaćivali u Unsko-sanskom kantonu.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Kao i prethodna, i ova strateška mjera je usklađena sa pokretačem kojim je potrebno **unaprijediti sistem identifikacije i praćenja ranjivih porodica i porodica u**

riziku. Pored toga, još jedan pokretač je primijenjen implementacijom ove mjere, a odnosi se na **jačanje infrastrukture i kompetencija pružalaca usluga socijalne zaštite**, što bi moglo biti od velikog značaja za bolju pristupačnost usluga korisnicima. U tom pogledu, potrebno je raditi na unapređenju kvaliteta servisa kroz moguće uvođenje novih modela pružanja usluga (npr. deinstitucionalizacija socijalne zaštite, pružanje socijalne zaštite u zajednici i sl.).

KLJUČNI NALAZ 2.2.2.:

Vlada USK je tokom 2022. godine formirala Radnu grupu za usklađivanje sistema procjene i podrške djeci sa teškoćama u razvoju sa Međunarodnom klasifikacijom funkcioniranja, onesposobljenja i zdravlja (MKF). Zajedničkim radom radne grupe te predstavnika i konsultanata UNICEF-a BiH u drugoj polovini 2022. godine dogovorene su aktivnosti na

---

¹⁵ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. pod mjerom 2.2.2. pod nazivom „Broj djece bez roditeljskog staranja kojima su poboljšani uslovi života“ nije bilo moguće pratiti te je ispred nosioca mjere Ministarstva zdravstva i socijalne politike USK predloženo da se umjesto istog koristi „Broj djece sa teškoćama u razvoju koja su koristila usluge podrške od strane Centra za razvoj inkluzivnih praksi (CRIP Bihać i Cazin)“.

transformaciji sistema procjene i podrške djeci sa teškoćama u razvoju usklađen sa potrebama i mogućnostima Unsko-sanskog kantona, kao i dinamika njihove realizacije, što je ozvaničeno potpisivanjem međusobnog Sporazuma o saradnji između Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta i Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike. Naknadne aktivnosti koje je radna grupa realizovala tokom 2022. godine su bile zajednička izrada nacrtu podzakonskog akta koji precizira navedenu materiju, zatim utvrđivanje načina djelovanja novog sistema procjene, kao i obaveze ustanova iz oblasti obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite te su dogovoreni naredni koraci za realizaciju preuzetih obaveza.

Mjera 2.2.3. Jačanje mobilnosti, interkulturalizma i građanskog aktivizma mladih

Kroz ovu mjeru se želi osigurati podrška različitim nevladinim organizacijama koje u fokusu imaju potrebe mladih. Putem sufinansiranja projekata i različitih aktivnosti treba se omogućiti mobilnost mladih, promicanje interkulturalizma i građanskog aktivizma kod mladih. Jedan od glavnih ciljeva ove mjere je ostvarenje kvalitetnijeg standarda života na području Kantona i smanjenje emigracije mlađe populacije. Kroz projekat subvencioniranja kupovine stana/kuće mladima, koji je realiziralo Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša u 2022. godini, 23 mladih koji po prvi put rješavaju svoje stambeno pitanje podržano je sa subvencijom u iznosu od 5.000,00 KM.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta USK. U 2022. godini podržane su organizacije koje se bave pitanjima mladih u iznosu od 198.100 KM, odnosno 16,5% više od planiranog iznosa, a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su 3 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 260.000 KM.

Za realizaciju ove mjere Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša je u 2022. godini utrošilo 122.000 KM (78,7%) na subvencioniranje rješavanja stambenog pitanja mladih, a u godišnjem planu rada za 2023. godinu planirale su 2 aktivnosti ukupne vrijednosti 310.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Ova mjera doprinosi pokretaču iz Okvira koji je usmjeren na **aktivacijske politike i mjere zapošljavanja**, ali i pokretaču kojim se nastoji osigurati

dostupnost finansijskih usluga za rješavanje životnih pitanja.

KLJUČNI NALAZ 2.2.3.:

Ovoj mjeri se u narednom periodu treba pružiti mnogo veća pažnja, te uspostaviti neki konkretniji mehanizam podrške mladima.

PRIORITET 2.3. Unapređenje sistema integriranih zdravstvenih usluga

Unapređenje sistema integriranih zdravstvenih usluga koji se treba postići kroz podršku materijalno - tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova, uz donošenje i implementaciju javnih politika prevencije bolesti te podršku uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite.

Zabilježen je napredak kroz veću podršku materijalno - tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, kao i pružanju podrške u rekonstrukciji objekata. Ključni indikatori i mjere koje se poduzimaju ukazuju na unapređenje sistema integriranih zdravstvenih usluga. Postoji latentno povećanje broja usluga sekundarnog i tercijarnog nivoa koje se pružaju u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti. Kontinuirano postoji smanjenje broja građana na jednog liječnika, ali ne zbog povećanja broja liječnika, već zbog smanjenja broja stanovnika, što opet predstavlja negativan trend. Još uvijek ostaje potreba implementacije određenih mnogobrojnih aktivnosti kao što su i stavljanje većeg fokusa na preventivnu zdravstvenu zaštitu, što osim redovitih liječničkih pregleda podrazumijeva i skrininge ustanova za javno zdravlje, na određene vrste karcinoma, na osnovne dijagnostičke pretrage i tome slično. Također, u narednom periodu potrebno je podržati razvoj tercijarne zdravstvene zaštite te, osim nabavke uređaja, potrebno je finansijski sudjelovati u troškovima specijalizacija i subspecijalizacija zdravstvenog kadra.

O tome da su promjene i unapređenja unutar ovog prioriteta neophodna govori i činjenica da se broj građana na jednog stomatologa povećao za ukupno 751 građana u poređenju sa 2019. godinom, dok se broj građana na 1 ljekara neznatno smanjio, za ukupno 42 u odnosu na 2019. godinu. Ipak stopa mortaliteta koja je iz godine u godinu bila u porastu, tokom 2022. godine bilježi pad i iznosi 8,7 te je u odnosu na 2021. godinu niža za 1,9.

Kroz realizaciju ovog prioriteta podržava se akcelerator iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini **Efikasna zdravstvena zaštita za sve**, koji podrazumijeva i ispunjavanje osnovnih međunarodno dogovorenih standarda ljudskih prava - Pravo na zdravlje.

Mjera 2.3.1. Podrška materijalno-tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova

Osnovni cilj ove mjere je vezan za podršku materijalno-tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova za pružanje zdravstvene zaštite, uz dodatna upošljavanja ljudskih resursa. Potrebno je stvoriti uslove za kvalitetan rad doktora, odnosno medicinskog i nemedicinskog osoblja te pružiti pacijentima kvalitetne uslove za liječenje kroz rekonstrukciju objekata Kantonalne i Opće bolnice, domova zdravlja i područnih ambulanti, opremanje zdravstvenih ustanova potrebnom opremom, angažovanje doktora deficitarnih specijalizacija, kao i drugog kvalitetnog medicinskog osoblja. Shodno tome, tokom 2022. godine je finansijski podržana ZU Lječilište Gata Bihać, u provođenju programa za izgradnju zatvorenog hidroterapijskog bazena i rekonstrukciju krova objekta, sa iznosom od 277.000,00 KM. Također, određenim zdravstvenim ustanovama je omogućena nabavka sanitetskih vozila, doznačena im je finansijska pomoć za utopljanje objekata, zamjena stolarije, grijanja te nabavka određenih medicinskih uređaja. Opća bolnica Sanski Most podržana je kroz program renoviranja vešeraja

i bolničkog restorana sa iznosom od 50.000,00 KM. ZU Kantonalna bolnica „Dr. Irfan Ljubijankić“ Bihać je za saniranje šteta i posljedica Covid-19 u tri navrata doznačeno cca 1.400.000,00 KM budžetskih sredstava. Za finansijsku pomoć u sanaciji dijela krovišta zgrade „Foča“ ZU Kantonalna bolnica „Dr. Irfan Ljubijankić“ Bihać je doznačeno 100.000,00 KM, a za materijalno opremanje i uređivanje nove operacione sale na porođajnom odjeljenju izdvojeno je također 100.000,00 KM.

Kao posljedica zemljotresa potrebno je izgraditi novu zgradu ZU „Dom zdravlja Bihać“. Za sufinansiranje troškova izgradnje novog objekta, ZU „Dom zdravlja Bihać“ doznačen je iznos od 3.000.000,00 KM. Za sufinansiranje kupovine sanitetskih vozila iz kantonalnog budžeta ZU „Dom zdravlja Cazin“ dodijeljen je iznos od 300.000,00 KM, dok je za istu namjenu ZU „Dom zdravlja Velika Kladuša“ dodijeljeno 90.000,00 KM, a ZU „Dom zdravlja Bosanska Krupa“ 80.000,00 KM. Osim navedenog iznosa, ZU „Dom zdravlja Bosanska Krupa“ za tri projekta građevinskih radova u ambulanti Bosanska Otoka, Jezerski i Centru za mentalno zdravlje i fizikalnu medicinu doznačeno je 150.000,00 KM. Izvršeno je i sufinansiranje u iznosu od 152.175,00 KM projekta ugradnje toplotne pumpe sa unutrašnjim razvodom i prodajnim tijelima u ZU „Dom zdravlja Bužim“. Za utopljanje zgrade i zamjenu stolarije ZU „Dom zdravlja Ključ“, iz kantonalnog budžeta dodijeljeno je 60.000,00 KM. Za kupovinu sanitetskog vozila iz budžeta Kantona ZU „Dom zdravlja Sanski Most“ dodijeljeno je 85.878,00 KM, dok je za određene građevinske radove u službama pedijatrije i ginekologije istoj ustanovi dodijeljeno 188.444,00 KM.

Procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova primarne zdravstvene zaštite te procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite je jednak kao u 2021. godini.¹⁶

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini realizovano je 5 aktivnosti u okviru ove mjere ukupne vrijednosti od 6,4 miliona KM, odnosno 0,6% više od planiranog iznosa. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 6 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 3.150.000,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Implementacija ove mjere doprinosi pokretaču iz Okvira koji se odnosi na **osiguranje zaštite i funkcioniranje ključne infrastrukture**, kako one tehničke prirode tako i one socio-ekonomske prirode usluga u koje spada i javno zdravlje. Istovremeno, opremanje zdravstvenih ustanova je u funkciji pokretača **otporna i inkluzivna javna**

¹⁶ Indikatore koji su navedeni u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod mjere 2.3.1. pod nazivom „Površina rekonstruisanih objekata Kantonalne i Opće bolnice (m²)“, „Površina rekonstruisanih domova zdravlja“ i „Površina rekonstruisanih područnih ambulanti“ nije bilo moguće mjeriti te je ispred nosioca mjere Ministarstva zdravstva i socijalne politike USK predloženo da se ne prate više te da se uvedu dva nova indikatora pod nazivima: „Procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova primarne zdravstvene zaštite u odnosu na ukupna budžetska sredstva sektora zdravstva“ i „Procenat izdvojenih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost ustanova sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite u odnosu na ukupna budžetska sredstva“.

zdravstvena infrastruktura i institucije. Ta infrastruktura treba biti u stanju predvidjeti i odgovoriti na krizu kako bi se patnje ljudi smanjile.

KLJUČNI NALAZ 2.3.1.:

Zabilježen je napredak po pitanju nabavke medicinskih sredstava i opreme u zdravstvenim ustanovama sva tri nivoa zdravstvene zaštite, što ipak nije dovoljno te je neophodno u narednom periodu u kontinuitetu raditi na realizaciji aktivnosti koje su predviđene ovom mjerom.

Mjera 2.3.2. Podrška donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti

Cilj ove mjere je pružiti podršku donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti srca i krvnih žila, malignih i rijetkih bolesti, zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja, unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja, unapređenje ranog rasta, razvoja i ishrane djece te sprečavanja zloupotrebe opojnih droga. Stoga, u periodu implementacije Strategije, a prateći trendove za prevenciju bolesti i unapređenje javnog zdravlja, potrebno je podsticati zdravstvene ustanove za donošenje i implementaciju programa preventivne zaštite uz sudjelovanje resornog ministarstva. Provođenje prevencije bolesti u konačnici bi dovelo do smanjenja oboljelih od raznih bolesti te samim time i unaprijedilo sistem integriranih zdravstvenih usluga.

Obzirom na potrebu implementacije svih mjera, stvoreni su preduslovi kako bi zdravstvene ustanove uz potporu ovog ministarstva u narednom periodu mogle, u većem obuhvatu stanovništva, obavljati neophodnu prevenciju zaraznih i drugih bolesti. To su, prije svega, skriningi na kolorektalni karcinom, karcinom dojke i karcinom grlića maternice, zatim osnovna preventivna mjerenja šećera u krvi, holesterola, pritiska i sl.

U skladu sa zakonskim propisanim obavezama, svi ljekari mrtvozornici i ovlaštene doktori medicine obavezni su završiti edukaciju koja se odnosi na mrtvozorstvo, prema programu edukacije. Edukaciju doktora medicine iz oblasti mrtvozorstva provode kantonalni zavodi za javno zdravstvo u saradnji sa organizacionim jedinicama za sudsku medicinu. Troškove edukacije snose kantonalna ministarstva zdravstva. Nažalost, edukaciji se odazvao mali broj mrtvozornika, tako da je edukaciju mrtvozornika koji utvrđuju činjenicu smrti osoba umrlih izvan zdravstvene ustanove obavilo samo 18 mrtvozornika, a iz Kantonalne bolnice 6 mrtvozornika.

Statističkom analizom može se zaključiti da broj umrlih od ključnih oboljenja na području Unsko-sanskog kantona, kao i broj registrovanih zaraznih bolesti na području Unsko-sanskog kantona nije u porastu u odnosu na 2021. godinu. Pored navedenog, na prijedlog Ministarstva, a radi kvalitetnijeg praćenja realizacije mjere, integrisan je još jedan indikator praćenja koji se odnosi na broj intervencija mrtvozornika koji utvrđuju činjenicu smrti osoba umrlih izvan zdravstvene ustanove, tj. na licu mjesta. U 2021. godini taj broj je bio 1500, dok je u 2022. godini broj mrtvozorstava bio 1437.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini nije bilo planiranih, a tako ni realizovanih aktivnosti iz ove mjere, dok su u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane 2 aktivnosti i planirano je da se utroši 250.00,00 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

3 ZDRAVLJE I
BLAGOSTANJE

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **davanje većeg prioriteta preventivnim zdravstvenim mjerama**, koje bi mogle smanjiti troškove zdravstvene zaštite i povećati zdravlje sveukupnog stanovništva.

KLJUČNI NALAZ 2.3.2.:

U narednom periodu neophodno je raditi intenzivnije na implementaciji javnih politika za prevenciju bolesti, kroz preventivne preglede i promociju aktivnosti po ovom pitanju.

Mjera 2.3.3. Podrška uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite

Putem ove mjere se žele uspostaviti i razviti visokodiferencirane usluge i terapijski zahvati u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite u Unsko-sanskom kantonu, koje će dovesti do bržeg i lakšeg pristupa zdravstvenim uslugama onih pacijenata kojima je potrebna posebna briga. To se posebno odnosi na: obučavanje i edukaciju stručnog osoblja koje će pružati visokodiferencirane usluge, nabavku opreme neophodne za pružanje visokodiferenciranih usluga iz sistema tercijarne zdravstvene zaštite, posebno razvoja invazivne kardiologije, radiologije i onkologije. Pored osiguranja dovoljnog broja i strukture ljudskih resursa mjera podrazumijeva nabavku i opremanje zdravstvenih ustanova za pružanje visokodiferenciranih usluga kako bi pacijenti sa teškim i rijetkim bolestima mogli što brže, lakše i uz znatno manje troškove dobiti tačne dijagnoze i adekvatno liječenje.

Tokom 2022. godine uspostavljeno je 50 novih visokodiferenciranih usluga, što predstavlja značajan pomak obzirom da su se iste radile djelimično. Najveći broj ovih usluga odnosi se na mikrobiološke i biohemijsko-laboratorijske usluge. Tercijarne usluge se pružaju pojačanim tempom, nakon što je Federalno ministarstvo zdravstva donijelo rješenje i omogućilo da Zavod zdravstvenog osiguranja priznaje i plaća tercijarne usluge. Pružajući sekundarnu uslugu, često se desi da je sastavni dio te usluge usluga tercijarnog nivoa, koju pacijentu pruže doktori Kantonalne bolnice iako im Zavod tu uslugu odbija platiti.

Kantonalnoj bolnici „Dr. Irfan Ljubijankić“ je obezbijeđena nabavka novog uređaja za magnetnu rezonancu te joj je iz budžeta za tu svrhu dodijeljeno 1.831.050,00 KM.

Za provođenje programa za nadogradnju i proširenje kapaciteta postojećeg PACS/RIS sistema iz oblasti radiologije, Kantonalnoj bolnici iz budžeta je doznačeno 950.000,00 KM¹⁷.

---

¹⁷ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod mjere 2.3.3. pod nazivom „Postotak studenata koji studiraju na visokoškolskim ustanovama medicinskog i zdravstvenog usmjerenja na godišnjem nivou (medicinskom fakultetu, stomatološkom i farmaceutskom i fakultetu zdravstvene njege“ je ispred nosioca

U 2022. godini obezbijeđeno je 25 specijalizacija i subspecijalizacija za pružanje zdravstvenih usluga tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini planirane su 2 aktivnosti za koje su predviđena sredstva u iznosu od 11,2 miliona KM, ali je realizovano ukupno 2,5 miliona KM (22,2%). Razlog tome jeste što studija izvodljivosti i opravdanosti projekta „Razvoj dijagnostičko-terapijskog centra u KB Bihać za pružanje usluga visokodiferencirane zdravstvene zaštite“ nije urađena već je sačinjen javni poziv za izbor potencijalnog privatnog partnera za pripremu projekta i ugovora JPP. Istovremeno, adaptacija prostornih kapaciteta u Kantonalnoj bolnici Bihać djelimično je izvršena. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su 4 aktivnosti i planirano je da se utroši 5.055.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač koji se odnosi na sektor zdravstvenog osiguranja, gdje postoji potreba da se osigura pristup te **unaprijedi kvalitet usluga zdravstvene zaštite** na jednakim osnovama za sve građane. Također, mjera je usko vezana za pokretač **digitalizacije zdravstvenog sistema** čime se osigurava obuhvat kvalitetnim uslugama za sve građane i smanjuju troškovi pružanja zdravstvene zaštite.

KLJUČNI NALAZ 2.3.3.:

Iako je zabilježen napredak u uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite u Kantonalnoj bolnici u Bihaću, neophodno je u kontinuitetu raditi na poboljšanju stanja pružanja usluga u kantonalnim zdravstvenim ustanovama. U narednom periodu je potrebno izraditi studiju izvodljivosti i opravdanosti projekta „Razvoj dijagnostičko-terapijskog centra u KB Bihać za pružanje usluga visokodiferencirane zdravstvene zaštite“ kroz eventualno javno-privatno partnerstvo.

PRIORITET 2.4. Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća

Realizacijom ovog prioriteta doprinijet će se većoj sigurnosti građana koja predstavlja jedan od osnovnih preduslova za ostvarivanje prava i sloboda svih građana. Preventivno i pravovremeno djelovanje institucija je od ključnog značaja za postizanje visokog stepena sigurnosti, a ono se može osigurati kroz dekontaminacije površina Unsko-sanskog kantona od MES-a i NUS-a te kroz uspostavu sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika.

Za ovaj prioritet određen je indikator „broj aktera zaštite i spašavanja Unsko-sanskog kantona uvezanih u sistem radioveze“ gdje je planirano uvezivanje ukupno 30 aktera sistema zaštite i spašavanja. Tokom 2022. godine proveden je postupak javne nabavke te zaključen ugovor za realizaciju I faze uspostave sistema zaštite i spašavanja, gdje je nabavljena oprema za

---

mjere - Ministarstva zdravstva i socijalne politike USK izmijenjen u novi indikator pod nazivom „Broj specijalizacija i subspecijalizacija za pružanje zdravstvenih usluga tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite“ te je u 2020. godini iznosio 5 i za svaku godinu bi trebao da se poveća za 10 do kraja 2027. godine.

uvezivanje općinskih/gradskih operativnih centara sa Operativnim centrom Kantonalne uprave civilne zaštite. Zbog obima isporuke i zahtjevne instalacije opreme I faza je završena početkom 2023. godine te je uspješno uvezano 9 aktera sistema zaštite i spašavanja.¹⁸

Bitno je istaknuti da je broj krivičnih djela na 1000 stanovnika smanjen u odnosu na 2019. godinu, ali povećan u poređenju sa 2021. godinom. Broj krivičnih djela na 1000 stanovnika u toku 2021. godine je iznosio 4,7, a u 2022. godini 5,3. Broj prekršaja na 1000 stanovnika je u odnosu na prethodne godine u izrazitom porastu. Broj prekršaja na 1000 stanovnika je u 2019. godini iznosio 1,4, 2020. godine 6,6, 2021. godine 7,6, a u 2022. godini iznosi 19,91.

Ovaj prioritet podržava tri akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini: **Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava** sa ciljem postizanja visokog stepena sigurnosti kroz dodatno jačanje saradnje i kapaciteta sigurnosnih struktura, **Otpornost na katastrofe** što podrazumijeva suzbijanje prijetnji koje proističu iz pandemija, (namjernog ili slučajnog) korištenja razvijenog biološkog, hemijskog, radiološkog i nuklearnog oružja, (zlo)upotrebe umjetne inteligencije, brojnih prirodnih i drugih događaja i sl. te **Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem** koji se, između ostalog, odnosi na upravljanje rizicima od katastrofa te deminiranje još uvijek kontaminiranih područja.

Mjera 2.4.1. Dekontaminacija površine USK od MES i NUS

Da bi osigurala da BiH blagovremeno ispunjava svoje obaveze u pogledu čišćenja mina, država će blagovremeno poduzeti mjere i aktivnosti na produženju roka određenog za uništavanje protivpješadijskih mina, prema članu 5. Otavske konvencije i osigurati poštivanje i primjenu novousvojenih standarda za protivmiske akcije i standardnih operativnih procedura BiH. Osim toga, BiH će osigurati potpuno provođenje procesa vraćanja površina u upotrebu, što će rezultirati djelotvornijim operacijama izviđanja i čišćenja. Deminiranje sumnjivih i minama kontaminiranih površina Unsko-sanskog kantona se provodi po godišnjem planu BHMACE-a redovno. Shodno tome, u odnosu na 2021. godinu za ukupno 6,68 km² je manja sumnjiva površina na kraju 2022. godine.

Ovu mjeru koordinira Kantonalna uprave civilne zaštite Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini realizovana je aktivnost prikupljanja informacija o dekontaminaciji površine USK od MES-a i NUS-a ukupne vrijednosti 3.000 KM, a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisana je također jedna aktivnost za koju je planirano da se utroši 50.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji se odnosi na **deminiranje kontaminiranih područja**, što se kontinuirano treba rješavati, kako s aspekta sigurnosti tako i s aspekta pametnog upravljanja resursima. Mine i eksplozivne naprave zaostale od rata onemogućavaju

¹⁸ Kod prioriteta 2.4. kao indikator je u strateškom dokumentu naveden „Postotak pokrivenosti teritorije sistemom ranog obavještanja i uzbuđivanja“ koji je izmijenjen po prijedlogu predstavnika Kantonalne uprave civilne zaštite zbog nemogućnosti praćenja istog te je kao novi određen sljedeći indikator „Broj aktera zaštite i spašavanja Unsko-sanskog kantona uvezanih u sistem radioveze“

smanjenje siromaštva u ruralnim područjima te predstavljaju značajnu prepreku razvoju turizma i iskorištavanju potencijala drvne industrije i hidro-energije.

KLJUČNI NALAZ 2.4.1.:

Ključna aktivnost „deminiranje sumnjivih i minama kontaminiranih površina“ se provodi regularno i u narednom periodu će se nastaviti u istom kontinuitetu.

Mjera 2.4.2. Uspostava sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika

Rano upozoravanje od prirodnih i sigurnosnih rizika podrazumijeva uspostavljanje potrebnih kapaciteta za izradu i dostavljanje pravovremenih informacija i upozorenja kako bi se omogućilo pojedincima, zajednici i organizacijama kojima prijeti opasnost da se pripreme i djeluju na odgovarajući način i u odgovarajuće vrijeme kako bi se smanjili mogući gubici i štete. Uspostavljanjem sistema ranog upozoravanja u sistemu civilne zaštite FBiH stvaraju se pretpostavke za pravovremeno obavještanje i uzbunjivanje stanovništva o nadolazećoj opasnosti i aktiviranje ljudskih i materijalnih resursa za djelovanje na zaštiti i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara.

Tokom 2022. godine proveden je postupak javne nabavke te zaključen ugovor za realizaciju I faze uspostave sistema zaštite i spašavanja, gdje je nabavljena oprema za uvezivanje općinskih/gradskih operativnih centara sa Operativnim centrom Kantonalne uprave civilne zaštite. Uspješno je uvezano 9 aktera sistema zaštite i spašavanja.

Ovu mjeru koordinira Kantonalna uprave civilne zaštite Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini planirane su 3, a realizovane 2 aktivnosti ukupne vrijednosti cca 300 hiljada KM (27%), dok su u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane 4 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 2.668.137 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

17 PARTNERSTVOM
DO CILJEVA

Ova mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **upravljanje rizicima od katastrofa** kroz multisektoralnu saradnju svih relevantnih aktera, koja će fokus staviti na prevenciju od katastrofa, uključujući i kreiranje razvojnih i sektorskih politika koje uzimaju u obzir rizike od katastrofa.

KLJUČNI NALAZ 2.4.2.:

Tokom 2022. godine započeta je realizacija ove mjere te je u narednom periodu potrebno intenzivirati procese realizacije iste, bilo kroz projekte prekogranične saradnje ili uz saradnju sa kantonalnim općinama te uspostaviti sistem radio veze. Bitno je istaknuti da je ipak neophodno raditi na dodatnom opremanju Kantonalne uprave civilne zaštite i educiranju uposlenika u oblastima prevencije i saniranja iz oblasti prirodnih nesreća.

Mjera 2.4.3. Jačanje ljudskih resursa i opremljenosti Uprave policije

Cilj ove mjere je povećanje broja uposlenika MUP-a, a posebna pažnja bit će posvećena projektima i obukama u organizaciji ICITAP-a, OSCE-a i dr., budući da su konkretne edukacije od iznimne važnosti za sticanje novih znanja i vještina od značaja za rad Uprave policije MUP USK-a, jer se na ovaj način stvara povoljan ambijent za praćenje modernih tokova i trendova rada MUP USK-a, kao i svih policijskih struktura u Bosni i Hercegovini. U procesu planiranja Uprava policije je usmjerena na nabavku opreme: uredska oprema (sredstva veze, PDA uređaji i tableti, opremanje prostorija za rad sa žrtvama nasilja), prevozna oprema (motorna vozila), specijalna oprema (puške za ispaljivanje gumenih metaka), medicinska i laboratorijska oprema (alkometri) i elektronska i fotografska oprema (za posebne istražne radnje).

U 2022. godini nije bilo novih upošljavanja policijskih službenika u smislu zaključenih ugovora o zasnivanju radnog odnosa, ali je nastavljeno provođenje započete konkursne procedure. Realizacijom ove mjere popunila bi se upražnjena radna mjesta policijskih službenika u Upravi policije za početni čin "Policajac", obnovila i stekla nova znanja koja će primjenjivati u svom radu. Također bi se doprinijelo ostvarivanju njihovog ličnog, profesionalnog razvoja, kao i profesionalnog razvoja Uprave policije te povećanju stepena javne sigurnosti na području Unsko-sanskog kantona. Nije kupljeno zemljište za potrebe Policijske stanice i Odsjeka za administraciju Bosanski Petrovac jer nisu pribavljene sve potrebne dozvole nadležnih administrativnih tijela.

Stepen opremljenosti Uprave policije u 2022. godini ukupno je iznosio 81%.

U 2022. godini implementirano je 3 od 5 planiranih aktivnosti ukupne vrijednosti 856.872 KM (30,5%), a u godišnjem planu rada Ministarstva unutrašnjih poslova za 2023. godinu definisana su 3 programa (mjere) kroz koje je planirano da se utroši 43.212.776 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

S ciljem postizanja visokog stepena sigurnosti, neophodno je dodatno jačati saradnju i kapacitete sigurnosnih struktura u USK. Kao takva, mjera podržava pokretač iz Okvira usmjeren na **borbu protiv različitih oblika kriminala**, uključujući visokotehnološki kriminal i terorizam, koja se treba intenzivirati kroz uspostavu evidencija o istragama, krivičnom gonjenju i oslobađajućim/osuđujućim presudama.

KLJUČNI NALAZ 2.4.3.:

U toku 2022. godine nastavljeno je provođenje procedure za popunu 108 policijskih službenika, a u okviru konkursne procedure 67 policijskih kadeta je upućeno na osnovnu policijsku obuku. Također u 2022. godini nabavljene su uredska i prevozna oprema te elektronska i fotografska oprema. Nabavka planiranih sredstava u odnosu na planirane aktivnosti izvršena je u omjeru 34%. Ključni indikatori mjere ukazuju na unapređenje, ali još uvijek ostaje potreba za novim upošljavanjem policijskih službenika zbog prestanka radnog odnosa zbog navršениh godina života ili staža osiguranja. Iako je u 2022. godini Uprava policije ostvarila značajan napredak kada je u pitanju nabavka opreme, fokus treba i dalje da bude na ovoj aktivnosti, unutar koje

je nabavka uniformi za policijske službenike jedan od prioriteta. Također se u narednom periodu planiraju obuke za novouposlene policijske službenike te prijem novih policijskih službenika.

STRATEŠKI CILJ 3. Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima

Bogatstvo prirodnih resursa, postojanje NP Una, šumski, zemljišni i vodni potencijali, još uvijek su relativno dobro očuvani pa su antropogeni uticaji koncentrisani na enklave naseljenih mjesta i koridore infrastrukturnih sistema. Tome doprinosi i činjenica da veoma velike površine zauzimaju šumska prostranstva, posebno u općini Bosanski Petrovac, a prisustvo čovjeka je smanjeno i u postojećim naseljima, s obzirom da je došlo do masovnih migracija stanovništva u toku i nakon posljednjeg rata. Ovaj strateški cilj podrazumijeva kreiranje uslova za očuvanje, korištenje i obnovu prirodnih resursa, posebno područja pod zaštitom i onih koji se planiraju zaštititi, u skladu sa nacrtom prostornog plana, s evropskim i svjetskim principima korištenja prirodnog dobra i zaključcima prostornog planiranja. Drugim riječima, Unsko-sanski kanton, putem odgovornog prostornog planiranja, s ciljem dinamičnog razvoja i ubrzane, ali održive urbanizacije, treba da prati sva savremena načela i standarde zaštite okoliša. Kao što je već prepoznato u usvojenim strateško - provedbenim aktima i dokumentima (Planovi upravljanja), u saradnji sa građanima i poslovnom zajednicom, fokus Kantona treba da bude na ulaganju i gradnji prateće komunalne i industrijske infrastrukture, tako da ona podržava dugoročne potrebe zajednice i minimizira uticaj na okoliš, što također uključuje i efikasno korištenje obnovljivih izvora energije. Posebno je važno pronalaženje održivog rješenja za upravljanje otpadom, što u narednom periodu treba da bude jedna od ključnih aktivnosti iz ove oblasti.

Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša u postupku je izrade Plana upravljanja otpadom na području Unsko-sanskog kantona 2023.-2028. godine, koji predstavlja provedbeni planski dokument kojim se uređuju uslovi za planiranje upravljanjem otpadom na području Kantona i općina u sastavu Kantona.

Cilj izrade ovog planskog dokumenta je doprinijeti zaštiti okoliša i poboljšanju kvaliteta življenja građana Unsko-sanskog kantona uz promociju poticanja održivog korištenja resursa kroz uspostavu integralnog sistema upravljanja otpadom, te da se na taj način minimizira rizik po zdravlje stanovnika Unsko-sanskog kantona.

Predmetni Plan upravljanja otpadom Unsko-sanskog kantona definiše preduslove za održivi integralni sistem upravljanja otpadom za razdoblje od 5 godina. Zasnovan je na principima integralnog upravljanja otpadom koji za cilj ima preventivno djelovanje na nastanak otpada, prikupljanje i razvrstavanje, ponovnu upotrebu, reciklažu i sigurno odlaganje.

U toku 2022. godine proveden je postupak javnih nabavki, izvršen odabir konsultanta. Od strane Vlade Unsko-sanskog kantona imenovana je Komisija za izradu Plana upravljanja otpadom (pripremljeni Upitnici za učesnike u projektu, kao i anketa za stanovništvo, urađena metodologija i dinamički plan izrade dokumenta). Izrada Plana upravljanja otpadom Unsko-sanskog kantona finansijski je podržana od strane Fonda za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine.

Tokom 2022. godine došlo je do blagog povećanja pokrivenosti kanalizacionom mrežom u kantonalnim JLS koja sad iznosi 33,89%. U ovom izvještajnom periodu nije došlo do povećanja broja usvojenih prostornih planova, odnosno i dalje samo 3 JLS imaju usvojene prostorne planove. Međutim, bitno je za istaknuti da većina ostalih JLS radi na izradi prostornih planova, a i procedura izrade Prostornog plana Unsko-sanskog kantona je u završnoj fazi. Usvajanjem prostornih planova, prije svega Prostorni plan Unsko-sanskog kantona, znatno će se olakšati provođenje postupka za korištenje prostora i stvoriti uvjeti za brži razvoj Kantona.

Ovaj strateški cilj usklađen je sa razvojnim pravcem iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini „**Pametni rast**“ koji ima za cilj, između ostalog, očuvati prirodni kapital i smanjiti društvene nejednakosti. Ovaj razvojni pravac naglašava veći fokus na zelene ekonomske politike i pristupe — posebno u pogledu energije, komunalnih usluga, turističkog sektora, kao i urbanizacije i prostornog planiranja. Pored pomaganja ubrzavanju ekonomskog rasta, takav pristup je i preduvjet za održivije upravljanje prirodnim resursima i veću otpornost na prirodne katastrofe i poremećaje.

PRIORITET 3.1: Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima

Kroz ovaj prioritet je neophodno uspostaviti i primjenjivati integralni sistem upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima koji će se postići komponentnom podrškom zaštite prirodnog nasljeđa i biodiverziteta, tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama, uspostavom održivog sistema upravljanja otpadom u skladu sa ključnim EU načelima, poticanjem korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti. Kanton treba da koristi sve raspoložive bilateralne i multilateralne institucije koje daju podršku unutar ove oblasti, a kroz različite grantove i projektne prijedloge koje Kanton treba da izrađuje i implementira.

Uspostavljanjem uvezanih sistema za praćenje i zaštitu okoliša će se osigurati bolji i kvalitetniji uslovi za život. Tokom 2021. godine Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša je u saradnji sa Federalnim hidrometeorološkim zavodom BiH, obezbjedilo automatsku stanicu za mjerenje kvalitete zraka na području USK-a. Mjerna stanica bilježi koncentraciju lebdećih čestica PM10 i PM2.5, sumpordioksida, ozona, ugljičnog monoksida i azotnih oksida, što predstavlja standardni set praćenih polutanata, koji imaju najveći negativni utjecaj na zdravlje ljudi. Puštanjem u rad ove mjerne stanice Unsko-sanski kanton je stavljen na federalnu mapu monitoringa kvalitete zraka, ali i na mapu Evropske okolišne agencije. Shodno izvještaju o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2022. godinu, nakon postavljanja prve mjerne stanice u Bihaću, zaključak je da su tokom hladnijeg dijela godine prisutne vrlo visoke i nezdrave koncentracije lebdećih čestica PM10 i PM2.5, povremeno visoke koncentracije ozona, dok su ostale praćene materije zadovoljavajuće.

Obzirom da Prostorni plan za Kanton još uvijek nije usvojen, nije moguće pratiti postotak implementacije godišnjih akcijskih planova upravljanja i zaštite za zaštićena područja i druge ugrožene dijelove biološke raznolikosti¹⁹.

Prioritet podržava primjenu akceleratora „**Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem**“ iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji je usmjeren na rješavanje izazova upravljanja klimatskim rizicima, zaštitu kvaliteta medija okoliša, očuvanje biološke raznolikosti i održivo upravljanje vodama i zemljištem. Stanje okoliša u pojedinim sferama (npr. upravljanje otpadom, stvaranje uvjeta za održivo navodnjavanje manjih privatnih poljoprivrednih površina, voćnjaka i drugog) može se unaprijediti adekvatnim planiranjem na lokalnom/regionalnom nivou, što dodatno naglašava ulogu i važnost prostornog planiranja gradova/regija u pametnom upravljanju prirodnim resursima i okolišem.

Mjera 3.1.1. Komponentna podrška zaštite prirodnog nasljeđa i biodiverziteta tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama

Kako bi Unsko-sanski kanton unaprijedio upravljanje kvalitetom zraka, korištenje energije, postigao dobro stanje površinskih i podzemnih voda, osigurao uvjete za održivo korištenje voda, stvorio osnovu za skladan i prostorno uravnotežen socio-ekonomski razvoj te zaštitio bioraznolikost i geodiverzitet, potrebno je uspostaviti sistem monitoringa kvaliteta tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta, uspostaviti sistem za statističko praćenje parametara kojima se definira energijska intenzivnost po privrednim granama i bazu podataka o zagađivačima, smanjiti zagađenje i onečišćenje površinskih i podzemnih voda od neprečišćenih otpadnih voda, smanjiti emisije štetnih i toksičnih materija koje produciraju pojedini industrijski zagađivači, ojačati i uspostaviti institucionalni okvir neophodan za provođenje regulative i funkcioniranje informacijskog sistema upravljanja zemljištem (banka zemljišta), unaprijediti kvalitet zemljišta vraćanjem funkcije degradiranog zemljišta ili minimiziranja utjecaja, donošenjem legislative u oblasti zaštite zemljišta na kantonalnom nivou, podsticanje sprečavanja nelegalne sječe šuma, mjere remedijacije/rehabilitacije tla, definicija osnovne konfiguracije i dugoročnog plana razvoja zemljišnog informacijskog sistema (ZIS) te stvaranje koordinacijskog čvorišta za prikupljanje svih informacija o zemljištu, poticati projekte koji uključuju saniranje i prenamjenu devastiranog područja, provesti inventarizaciju invazivnih vrsta i napraviti akcijske planove suzbijanja negativnih utjecaja invazivnih vrsta na biološku raznolikost uz kartiranje biološke raznolikosti te monitoring i kontrolu invazivnih vrsta.

Postizanje okolišno održivog ekonomskog razvoja, na osnovu procjene stanja okoliša, utvrđenih okolišnih problema i prioriteta te definiranih akcija doprinijet će unapređenju stanja okoliša i poboljšanju kvalitete življenja građana Unsko-sanskog kantona.

Određene aktivnosti predviđene za ovu mjeru nisu realizirane iz razloga što nisu ispunjeni preduvjeti za njihovo ispunjavanje. Aktivnosti koje su direktno vezane za prostorni plan i plan zaštite okoliša nisu realizirane ove godine iz razloga što nije usvojen Prostorni plan Unsko-

---

¹⁹ Indikator koji je naveden u Strategiji razvoja USK 2021.-2027. kod prioriteta 3.1. pod nazivom „Ukupno suspendovane materije na nelegalnim deponijama“ nije moguće pratiti jer nadležno Ministarstvo koje je nosilac implementacije ovog prioriteta ne raspolaže ovim podacima, kao ni izvorima istih.

sanskog kantona. Federalna strategija zaštite okoliša usvojena je od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i upućena je u parlamentarnu proceduru.

Primjetan je pad u godišnjem prosjeku pošumljenih područja na državnim šumskim područjima te je za ukupno 56,14 ha manje pošumljenih područja bilo tokom 2022. godine, u odnosu na 2021. godinu. U izvještaju o radu za 2022. godinu korisnik državnih šuma ŠPD "Unsko sanske šume" d.o.o. Bosanska Krupa navodi da su aktivnosti na podizanju novih šuma za 56,84% manje u odnosu na revidirani plan ili manje za 160,52 ha prvenstveno iz razloga nedostatka sadnica i nemogućnosti nabavke istih na tržištu Bosne i Hercegovine.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini planirane su 2 aktivnosti ukupne vrijednosti 66.000 KM, ali niti jedna nije realizovana iz već navedenih razloga. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su također 2 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 99.828 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** koji predstavlja direktni ulazni element za proizvodnju mnoge robe i usluga te kao takav treba biti u glavnom fokusu održivog razvoja u BiH.

KLJUČNI NALAZ 3.1.1.:

Nema značajnog napretka u realizaciji ove mjere. Potrebno je izraditi studijsku dokumentaciju kojom će se izvršiti analiza i valorizirati područja prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa od značaja za Kanton te izraditi i usvojiti Prostorni plan i Plan zaštite okoliša.

Mjera 3.1.2. Uspostava održivog sistema upravljanja otpadom u skladu s ključnim EU načelima

Kako bi se smanjio pritisak na okoliš, neophodno je osigurati adekvatno skupljanje, transport i zbrinjavanje otpada. U svrhu uspostavljanja integralnog sistema upravljanja otpadom na području Kantona, kao dijela jedinstvenog integralnog sistema upravljanja otpadom na području Federacije BiH, predviđene su sljedeće aktivnosti: povećati broj stanovnika obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada u svim JLS, stvoriti uvjete za sanitarno odlaganje otpada za najmanje 5 godina u svim općinama USK, sanacija lokalnih općinskih deponija na licu mjesta te izvođenje radova na sanaciji deponije, sanacija divljih deponija, uspostaviti kapacitete za adekvatno prikupljanje i privremeno skladištenje opasnog otpada, uspostaviti odlagališta inertnog otpada na području USK, povećati pokrivenosti efikasnim sistemom upravljanja otpadom u poljoprivrednoj proizvodnji i šumarstvu i uspostaviti kapacitete za adekvatno zbrinjavanje otpada životinjskog porijekla te zdravstvenih i veterinarskih ustanova.

Zaštita okoliša, promocija i podsticanje održivog korištenja resursa će se postći kroz uspostavu integriranog sistema upravljanja otpadom.

Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša u toku 2022. godine realiziralo je grant sredstva za uređenje gradskih/općinskih deponija u cilju provođenja mjera za uspostavu održivog sistema upravljanja otpadom u skladu s ključnim EU načelima. Nadalje, implementacijom sredstava ekoloških naknada u kontinuitetu od 2013. godine koje se dodjeljuju putem Javnog poziva Javnim komunalnim preduzećima na području Unsko-sanskog kantona, između ostalog i radi se na jačanju komunalne infrastrukture za osiguranje adekvatnog skupljanja, transporta i zbrinjavanja otpada.

S ciljem izrade Plana upravljanja otpadom u izvještajnom periodu proveden je postupak javnih nabavki, izvršen odabir konsultanta, formirana Komisija za izradu PUO, pripremljeni upitnici za učesnike u projektu, kao i ankete za stanovništvo te urađena metodologija i dinamički plan. U toku izrada dokumenta od strane konsultanta.

Postotak pokrivenosti teritorije odvozom otpada ostao je isti kao i 2021. godine, dok je primjetan blagi porast prosječnog obuhvata domaćinstava koja koriste usluge zbrinjavanja otpada na području Unsko-sanskog kantona za 1,6%.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini realizovane su dvije aktivnosti ukupne vrijednosti u iznosu od 500.000 KM (96,1%), a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su 3 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 1.118.720 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **razvoj sistema cirkularne ekonomije** u sferi upravljanja otpadom, odnosno rad na ponovnoj upotrebi i reciklaži,

kompostiranju te povratu energije. Na taj način bi se smanjio utjecaj na prirodne resurse i unaprijedilo stanje okoliša, a razvio i ojačao novi ekonomski sektor. Dodatno, cirkularna ekonomija može smanjiti emisiju štetnih gasova te pružiti šansu srednjem i malom poduzetništvu i povećati BDP.

KLJUČNI NALAZ 3.1.2.:

U toku 2022. godine realizirane su aktivnosti na dodjeli sredstava za sanaciju i uređenje gradskih/općinskih odlagališta otpada u iznosu od 500.000,00 KM. Ovo je prvi put da je Ministarstvo izdvojilo u Budžetu značajnija sredstva za ovakve projekte. Iako se radi o problematici koja zahtijeva ulaganje daleko većih sredstva, ipak je realizacijom ovih projekata postignut određeni napredak u pogledu stanja na gradskim/općinskim odlagalištima otpada. Iako ključni indikatori mjere ukazuju na unapređenje kroz implementaciju sredstava ekoloških naknada koje se dodjeljuju za ovu oblast, potrebno je staviti veći fokus na odvajanje otpada, odvojeno skupljanje otpada, kao i njegovoj ponovnoj upotrebi – reciklaži. Također, u toku narednog perioda planirano je da se izradi i usvoji Plan upravljanja otpadom na USK.

Mjera 3.1.3. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti

Da bi se unaprijedio sektor okoliša u Unsko-sanskom kantonu s aspekta zaštite kvalitete zraka, treba da se iniciraju postupci vezani uvođenja upotrebe obnovljivih izvora energije s ciljem smanjenja zavisnosti od uvoza energenata uz smanjivanje potrošnje neobnovljive energije u cjelini. Poticanjem primjene ekonomski isplativih i energetski efikasnih tehnologija, materijala i usluga te korištenja obnovljivih izvora energije unaprijedit će se stanje zaštite okoliša, smanjiti energijski gubici te ostvariti ušteda u budžetima. Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta bruto - dodane vrijednosti, zahvaljujući energetskim uštedama i većoj konkurentnosti u globalnim lancima vrijednosti.

Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona u 2022. godini uspješno je okončalo projekat izrade Registra emisija u zrak za Unsko-sanski kanton. Projekat je podržan od strane Fonda za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine.

Cilj izrade registra emisija u zrak za Unsko-sanski kanton jeste unapređenje sektora okoliša u Unsko-sanskom kantonu sa aspekta zaštite kvaliteta zraka te na taj način dati doprinos u općenitoj zaštiti zdravlja i ekosistema, kao i unapređenje pristupa javnosti informacijama uspostavom jedinstvenog, cjelovitog registara emisija, čime se olakšava sudjelovanje javnosti u odlučivanju o okolišu te doprinosi sprečavanju i smanjenju onečišćenja okoliša.

U skladu sa odredbama Zakona o zaštiti kvalitete zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03 i 4/10) u registar su unešene sljedeće zagađujuće materije: sumpordioksid, nitrooksid, ugljendioksid, ugljenmonoksid, amonijak, nitrozooksid, metan, nemetanski ugljenvodonik, benzen, PM_{2.5} i PM₁₀.

U sklopu projekta izrade registra emisija pribavljen je licencirani softver ArcGIS u kojem su prikazani podaci vezani za registar, kao i računar sa instaliranim softverskim rješenjem.

Stanje kvaliteta zraka u Unsko-sanskom kantonu zauzima značajno mjesto u sveukupnoj okolišnoj problematici.

U sklopu projekta COMPOSE PLUS, u kojem je Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona bilo pridruženi partner na projektu kojeg je implementirala JU „Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona“, izrađena je „Studija mogućnosti iskorištavanja solarne energije na javnim objektima na području Unsko-sanskog kantona“.

U Studiji je prikazana mogućnost instalacije fotonaponskih elektrana za 41 javni objekat na području Unsko-sanskog kantona. Projekat je usmjeren na povećanje proizvodnje električne energije iz energije sunca u objektima javnog sektora.

Ciljevi izgradnje fotonaponskih elektrana su smanjenje potrošnje električne energije iz mreže i prodaja proizvedene električne energije u fotonaponskim elektranama, a što kao krajnji rezultat ima smanjenje emisija CO₂. Primjenom fotonaponskih elektrana Unsko-sanski kanton će doprinijeti ispunjenju lokalnih i nacionalnih ciljeva i politika EU vezanih za iskorištavanje OIE i smanjenje emisija CO₂ (Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasna kogeneracija, EU Green Deal).

Važnost ove Studije ogleda se u činjenici da je korištenje energije neophodno u savremenom načinu života. Potreba za energijom sve je veća, a rezerve fosilnih goriva su ograničene i zbog

toga se energetska sektor fokusirao na dobivanje električne energije iz čistih, neograničenih i neiscrpnih izvora energije. Energija sunca je najveći i najmoćniji obnovljivi izvor energije. Većina obnovljivih izvora energije dolaze izravno ili neizravno iz sunca. Jedan od sistema koji koriste energiju sunca za proizvodnju električne energije je i fotonaponski sistem. Korištenje fotonaponskog sistema zadovoljava strateške ciljeve Evropske unije o klimatskoj neutralnosti EU do 2050. godine. Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša smatra proizvodnju električne energije iz energije sunca jednom od ključnih poluga koja će snažno doprinijeti procesu energetske tranzicije i rezultirati smanjenjem emisija CO₂ te poboljšati utjecaj na okoliš.

Udio korištenja obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji iznosi 45.986,37 kWh, odnosno oko 9%.

ISEE (Informacioni sistem energetske efikasnosti) ne ažurira se redovno od strane obveznika za unos podataka u bazu i ujedno korisnika ISEE pa prema tome tačna potrošnja energije u javnim objektima Unsko-sanskog kantona se trenutno ne može iskazati.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini implementirane su 3 od 4 planirane aktivnosti ukupne vrijednosti 174.594 KM (62,3%), dok su u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane 4 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 365.000 KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

 <p>7 PRISTUPAČNA ENERGIJA IZ ČISTIH IZVORA</p>	 <p>9 INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA</p>	 <p>13 ZAŠTITA KLIME</p>	<p>Mjera je usklađena sa pokretačem iz Okvira koji je usmjeren na dekarbonizaciju energetske sektora (energetska tranzicija) koji bi se trebao primarno provesti unapređenjem energetske efikasnosti, povećanjem udjela obnovljive energije u krajnjoj potrošnji energije te promjenom goriva (elektrifikacijom) u sektorima grijanja i transporta. Pored pogoršanja zagađenja zraka i pojave respiratornih oboljenja, ekonomski razvoj koji je zasnovan na elektranama koje koriste uglj i bilježe značajne gubitke pri proizvodnji energije, suočen je s neizvjesnošću u budućnosti u pogledu konkurentnosti, nepredviđenih fiskalnih obaveza i potencijalno izgubljene imovine.</p>
--	---	---	---

KLJUČNI NALAZ 3.1.3.:

Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša je provelo aktivnosti na realizaciji projekata poboljšanja energetske efikasnosti na javnim objektima u saradnji sa UNDP-om, gdje je sa iznosom od 100.000,00 KM sufinansiralo projekte energetske efikasnosti na 3 javna objekta (JU OŠ Prekounje Bihać objekat u kojem su smješteni Pravni fakultet i JU MSS Bihać i Policijska stanica Bosanska Krupa), čime su uveliko poboljšani uvjeti za korištenje objekata, kao i efekti po zaštitu okoliša. Napredak je zabilježen kroz dodjelu sredstava ekoloških naknada privatnim preduzećima, poduzetnicima i neprofitnim organizacijama za projekte korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti. Također, Ministarstvo je tokom 2022. godine izdalo određeni broj urbanističkih saglasnosti za izgradnju solarnih elektrana.

Mjera 3.1.4. Podrška razvoju projekata za raspoložive bilateralne i multilateralne institucije

Imajući u vidu značaj korištenja EU fondova za javnu upravu, ovom mjerom se želi podići svijest o važnosti edukacija i osposobljavanja osoba za upravljanje projektima te razvijanje projektnih prijedloga, kao i povlačenje sredstava iz EU fondova i drugih domaćih i stranih finansijskih institucija. Iako je planirano da se iz godine u godinu povećava broj osoba certificiranih za upravljanje projektima te da se urade novi projektni prijedlozi, tokom 2022. godine te aktivnosti se nisu uradile.

Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona je, kao projektni partner, podnijela 10 projektnih prijedloga na nekoliko EU programa u 2022. godini, od kojih je većina u segmentu zaštite okoliša. Navedeni programi na koji su projekti aplicirani su: Interreg EURO-MED, Danube Transnational Programme, Horizon Europe. Aplicirani projekti imaju različite ciljeve, kao što su poboljšati kapacitete planiranja i implementacije javnih dionica za finansiranje mjera koje podržavaju zelenu i pravednu tranziciju na klimatski neutralno i otporno stambene prostore, razvoj infrastrukture za punjenje električnih vozila u ruralnim područjima izvan komercijalnog interesa, održiva i digitalna Evropa te podrška Evropskog zelenog dogovora i Strategije kroz povećanu otpornost malih i srednjih preduzeća, poticajem tehnoloških i društvenih inovacija malih i srednjih preduzeća, povećana konkurentnost održivosti malih i srednjih preduzeća kroz usvajanje naprednih tehnologija, razvoj novih modela upravljanja na više razina za uvođenje zelenog ulaganja u održivi teritorijalni razvoj, unapređenje znanja i alata za poticanje implementacije integriranih strategija i politika za izazove ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama. Ciljevi su i stvoriti platformu i integrirani okvir za rješavanje problema te korištenje rješenja zasnovanih na prirodi za sprečavanje onečišćenja vode i zaštitu biološke raznolikosti, ubrzanje nastanka vodikove ekonomije u euro-mediteranskim regijama, povećanjem sposobnosti tih regija da zajednički kreiraju i razviju vodikovu infrastrukturu u područjima energije (proizvodnja, skladištenje, distribucija) i transporta, koristeći zeleni vodik kao put ekonomskog rasta s niskom razinom uglja, integracija osoba 55+ na tržište rada, kapitalizacija njihovog znanja i prilagodba izazovima novih načina rada kako bi se povećalo njihovo sudjelovanje i produžio produktivan život. Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona nije obavila obuke i certificiranje osoba u institucijama USK i JLS za upravljanje projektima u 2022. godini, jer nije dobila finansijska sredstva za navedene obuke. Također, navodimo iznos od 416.628,00 EUR kao iznos pribavljenih sredstava iz EU i drugih eksternih fondova za 2022. godinu, s tim da je potrebno naglasiti da se navedeni iznos odnosi na implementirane projekte u vremenskom trajanju ne većem od 30 mjeseci.

Implementaciju mjere koordinira JU „Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona“ Bihać.

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na jačanje konzistentnih, **funkcionalnih, ekonomski efikasnih i održivih sistema za koordinaciju, planiranje, razvoj i provedbu, monitoring i evaluaciju politika**. To uključuje uspostavu efikasnih i efektivnih instrumenata za distribuciju javnih sredstava, ali i izgradnju ljudskih

kapaciteta u javnoj upravi osposobljenih između ostalog za upravljanje projektima te razvijanje projektnih prijedloga, kao i povlačenje sredstava iz EU fondova i drugih domaćih i stranih finansijskih institucija.

KLJUČNI NALAZ 3.1.4.:

Zabilježen je nedovoljan napredak po pitanju realizacije ove mjere te je u narednom periodu neophodno intenzivirati programe i projekte koji se odnose na privlačenje EU i drugih eksternih sredstava te raditi na edukaciji i usavršavanju u oblasti upravljanja projektima.

PRIORITET 3.2. Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja

U cilju unapređenja komunalne i javne infrastrukture neophodno je, prije svega, imati izrađene i usvojene prostorno-planske dokumente na nivou jedinica lokalne samouprave usklađene sa višim nivoima vlasti, a koji se odnose na upravljanje prostorom, proširenje i modernizaciju kapaciteta javne i komunalne infrastrukture. Ovaj prioritet za sebe veže i jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim centrima kroz poboljšanje transportnih mogućnosti koja će omogućiti lakši i brži protok robe i samim tim uticati na jačanje privrede na Kantonu.

Ključna stavka ovog prioriteta se odnosi na digitalizaciju resornog Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša zajedno sa kantonalnim JLS u domeni uvođenja prostornih informacionih sistema i prostorno-planskih podataka radi boljeg i kvalitetnijeg praćenja i provođenja prostornih planova, a samim tim i planiranja novih projekata i povlačenja eksternih izvora sredstava.

Obzirom da tokom izvještajne godine nije došlo do promjene u stepenu pokrivenosti Kantona prostorno-planskom dokumentacijom i ostala je nepromijenjena u odnosu na 2019. godinu (samo 50%), u narednom periodu je neophodno intenzivirati procese pripreme i izrade planskih dokumenata. Također, primjetan je porast u gubicima vode u samom vodoopskrbnom sistemu Kantona u ukupnom iznosu od 2,1%, što predstavlja negativan trend i ukazuje na problematiku vodovodnih preduzeća, opreme i dotrajalosti samog sistema koji zahtjeva izmjene, rekonstrukcije i promjene kako bi se gubici u konačnici što više smanjili.

Prioritet podržava primjenu akceleratora iz Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini „**Povećanje investicija u infrastrukturu**“ koji je usmjeren na modernizaciju digitalne i transportne infrastrukture kroz povećanje udjela javnih investicija u infrastrukturu, osiguranje jednakog pristupa modernoj transportnoj infrastrukturi, uključujući i održiv javni prijevoz te unaprijeđenje javne digitalne infrastrukture.

Mjera 3.2.1. Podrška donošenju prostorno-planskih dokumenata na nivou jedinica lokalnih samouprava i upravljanje prostorom

Ovom mjerom je planirano unapređenje institucionalnih kapaciteta Ministarstva i lokalnih zajednica, kroz podršku uvođenja prostornih informacionih sistema i digitalizacije prostorno planskih podataka za praćenje korištenja prostora, odnosno provođenje planova prostornog uređenja kroz uvođenje automatizacije procesa obrade i izdavanja urbanističko – planskih dokumenta čime će se osigurati brže i efikasnije rješavanje zahtjeva stranaka. Svrha projekta GeoPortal je primjena jednostavnog i izuzetno fleksibilnog alata za automatizaciju procesa obrade i izdavanja urbanističko – planskih dokumenata gdje bi se ovaj proces učinio transparentnim i dostupnim, kako građanima kao pojedincima, tako i privatnom i javnom sektoru.

Stepen digitaliziranih prostornih podataka je ostao isti kao i u ranijem izvještajnom periodu i iznosi 10%. U skladu sa svojom nadležnošću u izvještajnom periodu, Kantonalni zavod za prostorno uređenje i planiranje je radio na izradi 4 planska dokumenta za općine/gradove s područja Unsko-sanskog kantona i to: Izmjene i dopune Regulacionog plana Slatinske bare Cazin, izmjene i dopune zoning plana poslovne zone „Ratkovac“ Cazin, izmjene i dopune Urbanističkog projekta „Stambeno-poslovni blok II“ Ključ i Regulacioni plan „Isin brod“ Bužim.

U izvještajnom periodu nije usvojen prijedlog Prostornog plana USK za period od 20 godina pa samim tim nije se mogao ni provoditi. Iz istog razloga nije provedeno sufinansiranje izrade i izmjene i dopune prostornih planova gradova/općina Unsko-sanskog kantona. Orto-foto snimak USK-a nije obavljen zbog manjka sredstava u budžetu. Uspostava GIS-a u oblasti prostornog planiranja i korištenja zemljišta nije realizovana jer, prema mišljenju Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove, namjenska sredstva od naknada za korištenje podataka premjera i katastra i sredstva od naknada za vršenje usluga iz oblasti premjera i katastra kojima se planirala realizirati ova aktivnost ne mogu se trošiti u ove namjene. E-građevinska dozvola nije uspostavljena zbog usklađivanja propisa na višim nivoima vlasti koji predstavljaju preduslov za ovakvu aktivnost.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini planirano je 7 aktivnosti ukupne vrijednosti 299.380 KM, ali niti jedna aktivnost nije realizovana iz već pomenutih razloga. U godišnjem planu rada za 2023. godinu definisano je 6 aktivnosti, a za koje je planirano da se utroši 269.380KM.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **unaprijeđenje javne digitalne infrastrukture** i osiguranja dostupnosti relevantnih podataka istraživačko-razvojnim organizacijama, fakultetima i preduzećima koji ne mogu osigurati te resurse, vodeći

pri tome računa o integritetu i sigurnosti podataka. To podrazumijeva uspostavu centara za pohranu podataka u oblaku, koji bi omogućio upravljanje vlastitim podacima i digitalizaciju

javne uprave, uz smanjenje pojedinačnih troškova nabavke hardvera i softvera koji su potrebni za pojedinačne institucije.

KLJUČNI NALAZ 3.2.1.:

Planirane aktivnosti za 2022. godinu nisu realizovane te će se na njihovoj implementaciji raditi tokom 2023. godine, s posebnim fokusom na izradu planskih dokumenata i pružanju podrške kantonalnim JLS u procesu pripreme i izrade planskih dokumenata. Također, Kantonalni zavod za prostorno uređenje i planiranje za naredni period planira nabavku opreme za uspostavu geoinformacionog sistema i uspostavu baze podataka digitaliziranih planskih dokumenata kantonalnih JLS.

Mjera 3.2.2. Proširenje i modernizacija kapaciteta javne i komunalne infrastrukture i objekata

Neophodno je definirati prijedloge aktivnosti koje je nužno poduzeti kako bi se unaprijedio proces rješavanja problema odvodnje fekalnih voda i njihov odgovarajući tretman sa svrhom unapređenja stanja okoliša, zaštite biološke raznolikosti i zaštite javnog zdravlja, odnosno unaprijedila kvaliteta života građana Kantona i okolišna kvaliteta sliva rijeke Une. Da bi doveli do modernizacije i uspostavljanja ekonomske održivosti u pružanju komunalnih usluga potrebno je raditi na: reorganizaciji obavljanja vodnih usluga vodosnabdijevanja i odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda na nivou USK, tehničkom opremanju službi/odsjeka s neophodnom informatičkom i uredskom opremom, uspostavljanju GIS-a i baze podataka i katastra podzemnih instalacija u resornom ministarstvu, JLS i njihovih JKP/JVP, uspostavljanje redovnog praćenja pokazatelja poslovanja JLS i JKP/JVP, izrada i usvajanje posebnih procedura za izgradnju i održavanje kapitalnih infrastrukturnih investicija iz oblasti vodnih usluga.

Prema podacima javnih preduzeća sa područja JLS stepen pokrivenosti vodovodnom mrežom Kantona za 2022. godinu iznosi 88,20%, dok je stepen pokrivenosti kanalizacionom mrežom 33,89%, što je za 2,5% više u odnosu na 2021. godinu.

U izvještajnom periodu izrađena je Odluka o načinu i uslovima za raspodjelu namjenskih sredstava iz ekoloških naknada za 2022. godinu i usvojena od strane Vlade USK-a, (su)finansirano je 8 projekata javnih preduzeća iz sredstava ekoloških naknada, zatim podržano je ukupno 41 projekat JLS čime se poboljšalo stanje infrastrukture i zaštite okoliša na području Kantona, dodijeljena su sredstva za zbrinjavanje otpadnih voda u užem centru grada sa ciljem potpune eliminacije ispuštanja otpadnih voda sa projektnog područja direktno u vodotoke te odvođenje u PPOV.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U 2022. godini realizovane su 4 aktivnosti ukupne vrijednosti 1,3 miliona KM (96,3%), a u godišnjem planu rada za 2023. godinu definisane su također 4 aktivnosti za koje je planirano da se utroši 1.054.500 KM.

Mjera podržava pokretač iz Okvira koji je usmjeren na **zaštitu i obnovu prirodnog kapitala** sa posebnim fokusom na unaprijeđenje sigurnosti i kvalitete vode za piće, kako u malim, tako i u velikim vodovodima, a naročito u lokalnim – seoskim i privatnim, uz

redovne kontrole nadležnih javnih zdravstvenih službi. Kontinuiranost vodosnabdijevanja mora biti trajna i sigurna. Prikupljanje, prečišćavanje i dispoziciju urbanih i tehnoloških otpadnih voda treba postepeno unapređivati. Mjera je usko vezana i za pokretač koji nastoji **osigurati zaštitu i funkcioniranje ključne infrastrukture**, kako one tehničke prirode (npr. snabdijevanje pitkom vodom, odlaganje otpada i sakupljanje i prečišćavanje (urbanih i industrijskih) otpadnih voda) tako i one socio-ekonomske prirode usluga (javno zdravlje, hrana za ljude i životinje, usluge spašavanja, kontrola upravljanja nesrećama i dr.).

KLJUČNI NALAZ 3.2.2.:

Ključni indikatori mjere ukazuju na unapređenje stanja u ovoj oblasti kroz implementaciju sredstava ekoloških naknada koje se dodjeljuju direktno komunalnim preduzećima ili jedinicama lokalne samouprave. Potrebno je tražiti donacije domaćih i međunarodnih donatora radi bržeg i efikasnijeg uređenja ove oblasti koje realiziraju jedinice lokalne samouprave kroz rad javnih komunalnih preduzeća, jer je oblast komunalnih djelatnosti u nadležnosti jedinica lokalne samouprave.

Mjera 3.2.3. Jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim centrima

Osnovni elementi ove mjere su vezani za poboljšanje transportnih mogućnosti, odnosno osiguranje bolje i brže saobraćajne veze s centrom FBiH, BiH i regionom. Drugim riječima, osnovni cilj bi bio osigurati brzu saobraćajnu vezu USK sa Sarajevom, koridorom VC i uvezivanje u cjelokupni saobraćajni sistem BiH. Osnovne aktivnosti ove mjere odnose se na izradu projektne dokumentacije (građevinske projekte i elaborate eksproprijacije), izgradnju brze ceste na relaciji granica RH – Bihać – gradovi Kantona uz dodatnu izgradnju i održavanje cesta. Jedna od aktivnosti ove mjere se odnosi i na izgradnju i održavanje željezničke infrastrukture u USK, posebno na elektrifikaciju (odnosno, rekonstrukciju) Unske pruge, a veoma bitan segment mjere je i obnova i izgradnja infrastrukture za sportsko-rekreativni zračni saobraćaj u funkciji turizma, što se primarno odnosi na analizu postojećeg stanja i potrebnih ulaganja u infrastrukturu za nesmetano odvijanje zračnog saobraćaja te analiza potreba i potencijalnih korisnika aerodroma, a nakon toga: priprema tehničke dokumentacije, provedba projekta izgradnje aerodroma Bihać i priprema korisničkih programa i sadržaja u svrhu razvoja turizma i iskorištavanja prirodnih resursa, primarno NP Una.

Tokom 2021. godine se na području Kantona nije radilo na izgradnji brzih cesta²⁰. Tokom 2022. godine se nije radilo na rekonstrukciji Unske pruge.

Ovu mjeru koordinira Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona. U godišnjem planu rada za 2023. godinu nema definisanih aktivnosti.

Veza sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Mjera podržava pokretač iz Okvira usmjerenog na **osiguranje jednakog pristupa modernoj transportnoj infrastrukturi** u svim dijelovima zemlje, uključujući i održiv javni prijevoz. Ravnomjeran razvoj transportne infrastrukture ključni je preduvjet jačanja konkurentnosti, socijalne kohezije i sveukupnog održivog razvoja.

KLJUČNI NALAZ 3.2.3.:

Tokom 2022. godine se nisu realizirale nikakve ključne aktivnosti iz ove mjere niti su za narednu 2023. godinu definisane neke konkretne aktivnosti po pitanju njene realizacije.

---

3. OSTALE AKTIVNOSTI

U okviru ovog poglavlja prikazat će se ostale aktivnosti koje doprinose razvoju Unsko-sanskog kantona, a iste nisu obuhvaćene Strategijom razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godine.

Ministarstvo pravosuđa i uprave u 2022. godini provodilo je u ime Vlade Unsko-sanskog kantona aktivnosti na realizaciji projekta pod nazivom „Jačanje kapaciteta vlada da uključe organizacije civilnog društva u procese odlučivanja u Bosni i Hercegovini – CBGI“ koji finansira Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini, a provodi konzorcijum predvođen od strane PCM Consulting Banja Luka, što je u konačnici rezultiralo potpisivanjem Sporazuma o saradnji između Vlade Unsko-sanskog kantona i organizacija civilnog društva (OCD) Unsko-sanskog kantona, u cilju jačanja saradnje i prevazilaženju postojećih barijera između javnog i civilnog sektora, ali i kao podršku efikasnijoj primjeni javnih politika u Unsko-sanskom kantonu. Krajnji cilj ovog projekta je da Vlada Unsko-sanskog kantona putem ovog mehanizma saradnje omogući moderan pristup OCD javnim sredstvima, baziran na online platformi za apliciranje projektnih prijedloga OCD – “Online alata za pripremu, podnošenje i izvještavanje o projektnim aplikacijama koje dodjeljuje Vlada Unsko-sanskog kantona”. Naš ciljani ishod jeste ekonomično i efikasno obavljanje poslova koji su u nadležnosti Ministarstva pravosuđa i uprave, aktivna uloga u realizaciji mjera Evropske komisije u procesu programa integrisanja.

Jedan od prioriteta Vlade Unsko-sanskog kantona jesu kapitalni projekti po prioritetima kako ih delegiraju jedinice lokalne samouprave. U skladu s tim, Vlada Unsko-sanskog kantona je

---

²⁰ Kod mjere 3.2.3. indikator pod nazivom „Dužina (km) autocesta na području USK“ je na prijedlog Ministarstva građenja, prostornog uređenja i zaštite okoliša USK izmijenjen i glasi: „Dužina (km) brzih cesta na području USK“, obzirom da Transportnom strategijom FBiH nije planirana izgradnja autocesta.

kroz program utroška dijela sredstava Budžeta Unsko-sanskog kantona za 2022. godinu, Kapitalni grantovi drugim nivoima vlasti za realizaciju projekata – izgradnja, asfaltiranje, rekonstrukcija i sanacija lokalne infrastrukture, kao i drugih projekata na području gradova i općina Unsko-sanskog kantona osigurala sredstva u iznosu od 1.200.000,00 KM.

Svjesna značaja neprofitnih organizacija i udruženja u razvoju socijalne politike u današnjem društvu, Vlada Unsko-sanskog kantona je osigurala sredstva u iznosu od 565.300,00 KM za sufinansiranje programskih aktivnosti udruženja. Sredstva su osigurana za materijalnu podršku projektima, manifestacijama u organizaciji predloženim od strane civilnog sektora, podršku za projekte organizacija u oblasti kulture, sporta, nauke, umjetnosti, kao i značajne manifestacije i projekte koji daju doprinos uspješnom prezentiranju i afirmaciji BiH u okruženju i svijetu.

4. ZAKLJUČAK

Strategija razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. predstavlja integrisani, multisektorski strateški dokument, kojim su definirane javne politike iz oblasti ekonomije, društva i okoliša. Imajući u vidu odredbe Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem F BiH, kantonalna strategija treba da predstavlja osnovu za usklađivanje i izradu svih sektorskih strategija na nivou Kantona, kao i njegovih pripadajućih jedinica lokalne samouprave. Bitno je istaknuti da su općine Bosanski Petrovac, Bužim i Ključ tokom 2021. godine pred općinskim vijećima usvojile strateške dokumente u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem F BiH i Uredbom o izradi strateških dokumenata u F BiH, dok su u 2022. godini Grad Bihać, Grad Bosanska Krupa te općina Sanski Most u skladu sa članom 20. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u F BiH usvojili Strategiju razvoja Kantona, kao strateškog okvira razvoja općine.

Usvojene općinske strategije, kao i kantonalna su usklađene sa strateškim dokumentima viših nivoa vlasti i obuhvataju i osvrt na Ciljeve održivog razvoja, kao i poveznicu sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH.

U skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u F BiH oblast planiranja, monitoringa i izvještavanja je regulirana podzakonskim aktom Uredbom o trogodišnjem planiranju rada, monitoringa i izvještavanja u F BiH, koja se počela aktivno i adekvatno primjenjivati pri svim organima i organizacionim jedinicama Vlade Unsko-sanskog kantona, što podrazumijeva izradu i realizaciju implementacionih dokumenata definiranih Uredbom.

Implementacija Strategije razvoja Unsko-sanskog kantona za period 2021.-2027. godine se osigurava kroz implementacione dokumente kao što su trogodišnji planovi rada, godišnji planovi rada, godišnji izvještaji o radu i izvještaj o razvoju. Nosioци izrade ovih dokumenata su Vlada Unsko-sanskog kantona, kantonalna ministarstva i kantonalne upravne organizacije u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave, dok je savjetodavno tijelo za pripremu i realizaciju istih Vijeće za razvoj Kantona.

PRILOG 1: Pregled konkretne povezanosti Strategije USK i Okvira za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Poveznica razvojnih pravaca sa strateškim ciljevima

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja USK 2021.-2027.
RAZVOJNI PRAVCI	STRATEŠKI CILJEVI
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	-
Razvojni pravac: Pametni rast	Strateški cilj 1: Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa
	Strateški cilj 3: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima
Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti	Strateški cilj 2: Unapređen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora

Poveznica akceleratora sa prioritetima

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja USK 2021.-2027.
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor	-
AKCELERATOR 2: Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava	PRIORITET 2.4 Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća
AKCELERATOR 3: Otpornost na katastrofe	PRIORITET 2.4 Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća
Razvojni pravac: Pametni rast	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Jačanje povoljnog okruženja za poduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz	PRIORITET 1.2 Unapređenje poslovnog okruženja
	PRIORITET 1.3 Unapređenje konkurentnosti prerađivačke industrije
AKCELERATOR 2: Povećanje investicija u infrastrukturu	PRIORITET 3.2 Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja
AKCELERATOR 3: Unapređenje pristupa i kvaliteta obrazovanja i obuke	PRIORITET 2.1 Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu s modernim EU praksama
AKCELERATOR 4: Zeleni rast i čista energija	-

AKCELERATOR 5: Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem	PRIORITET 1.1. Izgradnja sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima
	PRIORITET 1.4 Promocija održivog turizma i efektuiranje turističkih potencijala
	PRIORITET 2.4 Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća
	PRIORITET 3.1 Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima
Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Unapređenje politika socijalne zaštite	PRIORITET 2.2 Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika
AKCELERATOR 2: Aktivacija i zapošljavanje s fokusom na ranjive kategorije	-
AKCELERATOR 3: Efikasna zdravstvena zaštita za sve	PRIORITET 2.3 Unapređenje sistema integrisanih zdravstvenih usluga
AKCELERATOR 4: Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sistema	-
AKCELERATOR 5: Finansijska inkluzija	-

Poveznica pokretača sa mjerama

POKRETAČ IZ SDG OKVIRA	MJERA IZ STRATEGIJE RAZVOJA USK 2021.-2027.
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 1.1.1. Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta i povezivanje s prerađivačkim kapacitetima
Digitalizacija ekonomije	
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 1.1.2. Unapređenje kapaciteta za održivo korištenje rudnih bogatstava i šuma
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 1.1.3. Stavljanje respoloživih prirodnih resursa u funkciju razvoja privrede USK
Olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama	Mjera 1.2.1. Podrška razvoju preduzetništva
Stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti	
Veći udio javnih investicija u infrastrukturu	Mjera 1.2.2. Unapređenje poslovne infrastrukture i promocija i poslovnih zona
Zaštita i nesmetano funkcioniranje ključne infrastrukture	
Olakšavanje poslovanja i podrška brzorastućim firmama	Mjera 1.2.3. Unapređenje tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga

Nesmetano pružanje usluga i ključnih dobara	
Smanjenje broja osoba bez znanja ili vještina i njihova integracija na tržište rada	Mjera 1.2.4. Poboljšanje kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanje dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede
Efikasan sistem cjeloživotnog učenja	
Razvoj digitalnih vještina	
Razvoj prevodilačke infrastrukture	Mjera 1.3.1. Podrška uvođenju novih i unapređenju postojećih tehnologija u prerađivačkoj industriji
Stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti	
Povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru	Mjera 1.3.2. Uvođenje i podsticanje inovacija u privredi
Razvoj prevodilačke infrastrukture	
Stvaranje i uključivanje u globalne lance vrijednosti	Mjera 1.3.3. Podrška internacionalizaciji poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda prerađivačke industrije na međunarodnom tržištu
Održivi turizam	Mjera 1.4.1. Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima
Održivi turizam	Mjera 1.4.2. Promocija i privlačenje investicija u ciljane turističke oblasti u sektoru turizma
Održivi turizam	Mjera 1.4.3. Promocija USK kao atraktivne turističke destinacije
Kurikularna reforma na svim nivoima obrazovanja	Mjera 2.1.1. Modernizacija programa obrazovnih institucija u skladu s modernim EU praksama
Razvoj kapaciteta nastavnika, modernizacija škola i nastavnih metoda	Mjera 2.1.2. Racionalizacija mreže škola kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih obrazovnih objekata i modernizacija školskih prostorija
Univerzalno i kvalitetno predškolsko obrazovanje	
Razvoj kapaciteta nastavnika, modernizacija škola i nastavnih metoda	Mjera 2.1.3. Proširenje kapaciteta postojećih objekata za odgoj, obrazovanje te razvoj sporta i kulture
Jednak pristup obrazovanju	Mjera 2.1.4. Jačanje ravnopravnosti u pružanju obrazovnih usluga s obzirom na posebne potrebe djece, talentiranost i pripadnost marginalnim grupama
Unaprijediti sistem identifikacije i praćenje ranjivih porodica i porodica u riziku	Mjera 2.2.1. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika
Jačanje infrastrukture i kompetencije pružalaca usluga kroz uvođenje novih modela pružanja usluga	
Unaprijediti sistem identifikacije i praćenje ranjivih porodica i porodica u riziku	
	Mjera 2.2.2. Jačanje saradnje javnog i nevladinog sektora u pružanju direktnih usluga djeci i porodicama

Povećanje stope aktivnosti i uključivanje ranjivih kategorija na tržište rada	Mjera 2.2.3. Jačanje mobilnosti, interkulturalizma i građanskog aktivizma mladih
Unapređenje dostupnosti financijskih usluga za najranjivije kategorije stanovništva	
Unapređenje pristupa i kvaliteta usluga zdravstvene zaštite	Mjera 2.3.1. Podrška materijalno - tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova
Zaštita i nesmetano funkcioniranje ključne infrastrukture	
Preventivne zdravstvene mjere	Mjera 2.3.2. Podrška donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti
Unapređenje pristupa i kvaliteta usluga zdravstvene zaštite	Mjera 2.3.3. Podrška uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite
Digitalna transformacija javnog sektora	
Deminiranje kontaminiranih područja	Mjera 2.4.1. Dekontaminacija površine USK od MES i NUS
Upravljanje rizicima od katastrofa	Mjera 2.4.2. Uspostava sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika
Borba protiv različitih oblika kriminala i terorizma	Mjera 2.4.3. Jačanje ljudskih resursa i opremljenosti Uprave policije
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 3.1.1. Komponenta podrška zaštite prirodnog nasljeđa i biodiverziteta, tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama
Razvoj sistema cirkularne ekonomije	Mjera 3.1.2. Uspostava održivog sistema upravljanja otpadom u skladu s ključnim EU načelima
Dekarbonizacija energetskog sektora	Mjera 3.1.3. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti
Funkcionalan sistem kreiranja politika i upravljanja održivim razvojem	Mjera 3.1.4. Podrška razvoju projekata za raspoložive bilateralne i multilateralne institucije
Digitalna transformacija javnog sektora	Mjera 3.2.1. Podrška donošenju prostorno-planskih dokumenata na nivou jedinica lokalnih samouprava i upravljanje prostorom
Zaštita i obnova prirodnog kapitala	Mjera 3.2.2. Proširenje i modernizacija kapaciteta javne i komunalne infrastrukture i objekata
Zaštita i nesmetano funkcioniranje ključne infrastrukture	
Osiguranje jednakog pristupa modernoj transportnoj infrastrukturi	Mjera 3.2.3. Jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim centrima

PRILOG 2: Pregled indikatora za realizaciju strateških ciljeva

SC/PRIORITET/MJERA	Koordinator	Indikatori uticaja	Polazna vrijednost (2019.)	2020.	2021.	2022.	Ciljna vrijednost (godina)	Izvor
STRATEŠKI CILJ 1. Izgraditi privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa (Izvor podataka: FZS - USK u brojkama)		Vrijednost izvoza	386 mil KM	367 mil KM	545 mil KM	739 mil KM	500 mil KM (2022.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji	705 KM	729 KM	800 KM	893 KM	1.000 KM (2022.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Prosječna neto plata u ugostiteljstvu i hotelijerstvu	521 KM	507 KM	511 KM	608 KM	800 KM (2022.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
PRIORITET 1.1. Uspostavljanje sistema za održivo korištenje i odgovorno upravljanje prirodnim resursima		Udio poljoprivrednog zemljišta USK koje se produktivno koristi	37.697,1 ha	32.798 ha	37.143,60 ha	36.692,50 ha	50.000 ha (2022.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Ostvareni prihodi od koncesija od eksploatacije rudnih nalazišta	536.141	486.022	530.673,74	1.004.779,79	800.000 KM (2022.)	Ministarstvo privrede
		Drva sirovina (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) posječena u USK	394.521 m3	354.951,53m3	449.144,36 m3	427.209,35 m3	661.000 m3 (2022.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Mjera 1.1.1. Unaprjeđenje kapaciteta za održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta i povezivanje sa prerađivačkim kapacitetima	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava u USK	11.917	12.191	12.540	12.877	14.900 (2025.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Procenat uređenih zemljišnih knjiga usklađenih sa katastrom i terenom	0%	0%	0%	0%	40% (2025.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Mjera 1.1.2. Unaprjeđenje kapaciteta za održivo korištenje rudnih bogatstava i šuma.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Ministarstvo privrede	Broj koncesionara koji se bave eksploatacijom mineralnih sirovina (osim eksploatacije dolomita)	12	12	12	13	15 (2023.)	Ministarstvo privrede
		Procenat šuma USK za koje je pripremljena šumsko-privredna osnova	76,92%	69,23%	61,53%	38,46%	65% (2023.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Mjera 1.1.3. Stavljanje raspoloživih prirodnih resursa u funkciju razvoja privrede USK	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Ministarstvo privrede	Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava u USK	11.746	12.191	12.540	12.877	14.900 (2022.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Prihod od koncesionih naknada	616.483	597.833	611.919	1.107.220,01	800.000 KM (2022.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
		Drvena sirovina (krupno drvo iz privatnih i javnih šuma) preradena u USK	394.521 m3	354.951,53m3	449.144,36 m3	427.209,35 m3	661.000 m3 (2022.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
PRIORITET 1.2: Unaprjeđenje poslovnog okruženja.		Broj novoosnovanih privrednih subjekata	187	680	632	283	220 (2022.)	Ministarstvo privrede
		Broj aktivnih poslovnih zona u USK	11 (Bihać 2, Bos Petrovac Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	11 (Bihać 2, Bos Petrovac 1, Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	11 (Bihać 2, Bos Petrovac 1, Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	11 (Bihać 2, Bos Petrovac 1, Bos Krupa 3, Cazin 2, Ključ 1, Sanski Most 2)	14 (2022.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.2.1. Podrška razvoju poduzetništva	Ministarstvo privrede	Broj učenika koji pohađaju praksu u preduzećima	141 (školska 2019/20)	414	979	985	2.500 (2024.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj zaposlenih koji posluju u preduzećima koja posluju u okviru inkubatora	0	0	0	0	40 (2024.)	Ministarstvo privrede/ Obrtnička komora
Mjera 1.2.2. Unaprjeđenje poslovne infrastrukture i promocija i poslovnih zona.	Ministarstvo privrede	Iznos sredstava namjenjenih za podršku razvoju poslovnih zona (godišnje)	198.108,01 KM	0,00 KM	390.000 KM	0	2 mil KM (2024.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.2.3. Unaprjeđenje tehničkih i kadrovskih resursa pružalaca poslovnih usluga.	Ministarstvo privrede	Broj aktivnih lokalnih pružalaca poslovnih usluga preduzećima	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	6 (Tehnički fakultet, PK USK, Obrtnička komora, RAUSK, Plod Centar, Una Consulting	10 (2022.)	Ministarstvo privrede (Privredna komora USK)
Mjera 1.2.4. Poboľjšanje kvaliteta ljudskih resursa i uspostavljanje dinamičnog tržišta rada usklađenog sa potrebama privrede	Ministarstvo privrede	Broj obrazovanih subjekata koji imaju sporazum s privredom o obavljanju praktične nastave	11	8	11	13	16 (2022.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj učenika koji primaju novčanu nadoknadu od poslodavaca kod kojih obavljaju praksu	31 (školska godina 2019/20)	27	39	51	2500 (2022.)	
PRIORITET 1.3. Unaprjeđenje konkurentnosti prerađivačke industrije.		Broj subjekata male privrede-prerađivačka industrija	1.326	1.358	1.354	1.417	2.100 (2022.)	Ministarstvo privrede (Porezna uprava)
		Godišnja vrijednost izvoza preduzeća iz USK	386 mil KM	367 mil KM	545 mil KM	739 mil KM	500 mil KM (2022.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Prosječna neto plata u prerađivačkoj industriji USK	705 KM	729 KM	800 KM	893 KM	1.000 KM (2022.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
Mjera 1.3.1. Podrška uvođenju novih i unaprjeđenju postojećih tehnologija u prerađivačkoj industriji.	Ministarstvo privrede	Nove investicije u prerađivačkoj industriji (nova i postojeća preduzeća)	-	-	-	2.672.817,00	70 mil KM (2022.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.3.2. Uvođenje i podsticanje inovacija u privredi.	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Iznos sredstava za subvencionisanje poslovnih usluga usmjerenih na primjenu inovacija	0	0	0	0	300.000 (2022.)	Ministarstvo privrede
		Broj korisnika (preduzeća) koja su uvela inovacije	0	0	0	0	30 (2022.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.3.3. Podrška internacionalizaciji poslovnih aktivnosti i plasmanu proizvoda prerađivačke industrije na međunarodnom tržištu.	Ministarstvo privrede	Broj preduzeća koja su nastupila na sajmovima u inostranstvu u organizaciji PKUSK	20	10	20	30	40 (2022.)	Ministarstvo privrede (Privredna komora USK)
		Broj formalnih i neformalnih klastera u čijem radu aktivno učestvuju preduzeća iz USK	1	0	0	1	3 (2022.)	Ministarstvo privrede (Privredna komora USK)
PRIORITET 1.4. Promocija održivog turizma i efektiviranje turističkih potencijala		Broj turističkih dolazaka/noćenja	64.416/101.210	22.702/38.525	45.283/76.398	57.544/91.910	95.000/150.000 (2022.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
		Ukupan prihodi od turizma	27,2 mil KM	49,22 mil KM	73,39 mil KM	61,99 mil KM	40 mil KM (2022.)	Ministarstvo privrede
		Broj zaposlenih u turizmu	2.265	-	-	2.298	3.000 (2022.)	Ministarstvo privrede
Mjera 1.4.1. Unaprjeđenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na lokalnim turističkim resursima .	Ministarstvo privrede	Broj novih turističkih proizvoda na području USK	6	0	0	0	10 (2022.)	Ministarstvo privrede (Turistička zajednica USK/Una-Sana klaster)
Mjera 1.4.2. Promocija i privlačenje investicija u ciljne turističke oblasti u sektoru turizma.	Ministarstvo privrede	Broj turističkih ležajeva	1.539	1.423	1.493	1.466	1.950 (2022.)	Ministarstvo privrede (Turistička zajednica USK)
		Broj integriranih zajedničkih programa za razvoj turističke destinacije USK	9	0	0	0	15 (2022.)	Ministarstvo privrede (Turistička zajednica USK/Una-Sana klaster)
Mjera 1.4.3. Promocija USK kao atraktivne turističke destinacije	Ministarstvo privrede	Broj umreženih aktera u turizmu (hotelijerstvo, ugostiteljstvo, proizvodnja hrane i pića, usluge u sportu, kulturi i dr.)	27	0	0	27	40 (2022.)	Ministarstvo privrede (Turistička zajednica USK/Una-Sana klaster)
		Broj programa prekogranične saradnje	3	-	5	3	5 (2022.)	Ministarstvo privrede (Turistička zajednica USK/Una-Sana klaster)
STRATEŠKI CILJ 1.3. Unaprjeđenje razvoja kulturnog i kreativnog sektora		Stopa neto migracije	-2,8	-3,5	-2,7	-2,7	0 (2022.)	Ministarstvo privrede

3. STRATEŠKI CILJ 3: Unapređenje razvoja obrazovanja i prosperitetnog u istovremom sektoru		III	III	III	III	II (2027.)	Federalno zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)	
PRIORITET 2.1. Usklađivanje sistema obrazovanja u skladu sa modernim EU praksama		Broj djece uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim institucijama	-	1138	1127	1171	nije definirano	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj odgojno-obrazovnih ustanova (osnovne i srednje škole) na kantonu	72	72	72	71	50 (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Broj učenika na 1000 stanovnika -srednje obrazovanje	30	28	27	26	40 (2027.)	Federalno zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
		Broj učenika na 1000 stanovnika - osnovno obrazovanje	72	68	65	63	90 (2027.)	Federalno zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
Mjera 2.1.1. Modernizacija programa obrazovnih institucija u skladu s modernim EU praksama.	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Udio (%) razvijenih kurikuluma po nivoima obrazovanja i predmetnim područjima	0%	-	-	0%	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Pedagoški zavod USK)
		Učenci obuhvaćeni internim i eksternim vrednovanjima postignuća	0%	0%	0%	0%	80% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Udio (%) nastavnog osoblja koji su prošli edukacije radi implementacije savremenih kurikuluma u praksi	0%	0%	0%	15%	80% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Mjera 2.1.2. Racionalizacija mreže škola kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih obrazovnih objekata i modernizacija školskih prostorija.	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Udio (%) aktivnosti za osnaživanje partnerstva sa roditeljima, ustanovama i lokalnim zajednicama	20%	0%	0%	0%	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Mjera 2.1.3. Proširenje kapaciteta postojećih objekata za odgoj, obrazovanje te razvoj sporta i kulture.	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Broj opremljenih osnovnih škola za potrebe predškolskog odgoja i obrazovanja	25	0	0	25	47 (2024.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Postotak upisane djece u programe pripreme za polazak u školu	90	0	0	10%	100% (2024.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Ukupna površina korisnog prostora kulture u funkciji u USK, m2	6.707	6.707	6.707	7.200	10.000 (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Institucije kulture i gradovi/opdine USK: JU ARHIV USK-a, JU SPOMEN - BIBLIOTEKA " SKENDER KULENOVIĆ ", Kantonalna i univerzitetska biblioteka u Bihadi , JU "Zavod za zaštitu kulturnog naslijeđa" Bihad, JU Centar za kulturu, obrazovanje i informisanje Bosanska Krupa , JU "Kulturni centar" Cazin, Ju Centar za kulturu i obrazovanje Bos Petrovac JU centar za kulturu Ključ)
		Broj korisnika usluga prostora kulture u funkciji u USK	22.900	23.000	23.000	24.000	30.000 (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Iznos dotacija sportskim savezima iz budžeta na nivou USK	831.784,71	-	850.000,00	1.419.082	800.000 KM (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Sportski savez USK), Sportski savez Općine Bosanska Krupa, JU "Sportski centar - Salih Omerčević" Cazin, Sportski savez Općina Bos. Petrovac, Sportski savez općine Ključ)
Mjera 2.1.4. Jačanje ravnopravnosti u pružanju obrazovnih usluga s obzirom na posebne potrebe djece,	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Udio prepoznate (%) djece sa poteškoćama u razvoju	50%	50%	50%	50%	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Udio (%) prepoznate talentirane djece	50%	50%	50%	50%	100% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
PRIORITET 2.2. Jačanje socijalne inkluzije i pristupa zasnovanih na potrebama korisnika		Broj stručnih uposlenika u socijalnom radu	59	55	58	68	66 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Prirodni prirastaj	-2,2	-4,2	-5,3	-3,2	1 (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
Mjera 2.2.1. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronalatiternih mjera i	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj registrovanih hranitelja u sistemu hraniteljstva FBiH	3	7	10	14	40 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Broj osoba smještenih u hraniteljske porodice	9	9	13	12	80 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
Mjera 2.2.2. Jačanje saradnje javnog i nevladnog sektora u pružanju direktnih usluga djeci i porodicama	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj djece bez roditeljskog staranja kojima su poboljšani uslovi života	18	-	-	108	120 (minimalno 40% djevojčica) (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Broj djece sa teškoćama u razvoju koja su koristila usluge podrške od strane Centara za razvoj inkluzivnih praksi (CRIP Bihac i Cazin)	336	407	415	427	700 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
Mjera 2.2.3. Jačanje mobilnosti, interkulturalizma i građanskog aktivizma mladih	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Procenat mladih uključenih u rad omladinskih organizacija	-	-	-	-	50% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Vijeće mladih USK)
		Procenat mladih koji smatraju kako nemaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču	-	-	-	-	20% (2027.)	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta (Vijeće mladih USK)
PRIORITET 2.3: Unapređenje sistema integriranih zdravstvenih usluga		Broj građana na 1 ljekara	757	749	718	715	500 (2027.)	Federalni zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
		Broj građana na 1 stomatologa	6.534	6.663	7.142	7.285	4.000 (2027.)	Federalni zavod za programiranje razvoja (Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH)
		Stopa mortaliteta	8,7	10	10,6	8,7	6 (2027.)	Federalno zavod za statistiku (USK u brojkama)
Mjera 2.3.1. Podrška materijalno-tehničkoj opremljenosti zdravstvenih ustanova.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Procenat izdvojenih sredstava za materijalno tehničku opremljenost ustanova primarne zdr. zaštite, u odnosu na ukupna budžetska sredstva sektora zdravstva	-	6%	27%	27%	35% (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
		Procenat izdvojenih sredstava za materijalno tehničku opremljenost ustanova sekundarne i tercijarne zdr. zaštite, u odnosu na ukupna budžetska sredstva sektora zdravstva	-	75%	61%	61%	60% (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
Mjera 2.3.2. Podrška donošenju i implementaciji javnih politika prevencije bolesti.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj umrlih od ključnih oboljenja na području USK	2.261	2.599	2.697	2.697	2.000 (2027.)	Zavod za javno zdravstvo
		Broj registrovanih zaraznih bolesti na području USK (gripa, Varicellae, Enterocolitis acuta, Scabies, The pulmonum activa)	8.794	9.679	8.592	8.592	2.500 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike (Zavod za javno zdravstvo FBiH, Publikacija Zdravstveno stanje stanovništva FBiH)
Mjera 2.3.3. Podrška uspostavljanju i razvoju visokodiferenciranih i specijaliziranih usluga u sistemu tercijarne zdravstvene zaštite.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike	Broj novoupostavljenih i razvijenih visokodiferenciranih specijaliziranih usluga iz sistema sistemu tercijarne zdravstvene zaštite u USK	0	0	5	50	30 (2027.)	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike (Kantonalna bolnica, Zavod za javno zdrarstvo)
		Broj specijalizacija i subspecijalizacija za pružanje zdravstvenih usluga tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite	-	5	0	25	10, na godišnjem nivou do 2027.	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
PRIORITET 2.4. Povećanje stepena javne sigurnosti i održivo upravljanje rizicima od prirodnih i drugih nesreća.		Broj aktera zaštite i spašavanja Unsko-sanskog kantona uvezanih u sistem radio veze	0	0	9	9	n/p	Kantonalna uprava civilne zaštite
		Broj krivičnih djela na 1000 stanovnika	6,2	5,2	4,7	5,3	5 (2027.)	MUP
		Broj prekršaja na 1000 stanovnika	13,4	6,6	7,6	19,91	10 (2027.)	MUP
Mjera 2.4.1. Dekontaminacija površine USK od MES i NUS.	Kantonalna uprava civilne zaštite	Ukupna sumnjiva površina u km2 USK	100,72 km2	95,08 km2	93,47 km2	86,79 km2	0 (2027.)	Kantonalna uprava civilne zaštite (Izvjestaj o radu BH MAC)
Mjera 2.4.2. Uspostava sistema prevencije i ranog upozoravanja od prirodnih i sigurnosnih rizika	Kantonalna uprava civilne zaštite	Broj aktera zaštite i spašavanja uvezanih u sistem ranog upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama	0	0	9	9	n/p	Kantonalna uprava civilne zaštite i općinske službe civilne zaštite
2.4.3. Jačanje ljudskih resursa i opremljenosti Uprave policije	MUP	Broj novouposlenih policijskih službenika	0	0	0	0	50 (2027.)	MUP USK-Uprava policije
		Stepen opremljenosti Uprave policije	80%	80%	81,50%	81%	100 (2027.)	MUP USK-Uprava policije
3. STRATEŠKI CILJ: Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim		Udio komunalnog otpada koji se odlazi na sanitarne deponije, %	0	0	0	0	60 (2027.)	Ministarstvo za gradenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša

resursima		Postotak građana spojen na kanalizacijsku mrežu	30,80%	31%	31,38%	33,89%	70% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Broj novoizrađenih i važećih Prostornih planova JLS	3	0	0	0	8 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
PRIORITET 3.1: Podrška primjeni integralnog sistema upravljanja okolišem i prostorom u upravljanju prirodnim resursima		Postotak implementacije godišnjih akcijskih planova upravljanja i zaštite za zaštićena područja i druge ugrožene dijelove biološke raznolikosti	0	-	-	0	80% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Ukupno suspendovane materije na nelegalnim deponijama	10,935 kg/godinu	-	-	-	0 (2027.) -ispod (50ug/m3) srednje godišnje koncentracije Sumpordoksida	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Postotak prekoračenja graničnih vrijednosti koncentracija pojedinih zagađujućih materija	Postaviti početno stanje nakon nabavke uređaja, 2021. godine	-	-	-	- ispod 40 ug/m3 srednje godišnje koncentracije azotnih oksida i NO2 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
	Mjera 3.1.1. Komponenta podrška zaštite prirodnog naslijeđa i biodiverziteta, tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Broj mjernih stanica za monitoring kvaliteta tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama	0	0	0	1	2 (2027.)
		Godišnji prosjek pošumljenih područja svih lokalnih zajednica Unsko-sanskog kantona	240 ha		197,52 ha	141,38 ha	350 ha (2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Mjera 3.1.2. Uspostava održivog sustava upravljanja otpadom u skladu sa ključnim EU načelima.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Postotak pokrivenosti teritorije odvozom otpada	82,60%	87,37%	88,25%	88,25%	95% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Prosječan obuhvat domaćinstava koja koriste usluge zbrinjavanja otpada na području USK	85,00%	86,83%	88%	89,69%	100% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.1.3. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) i mjera energetske efikasnosti.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Udio korištenja obnovljivih izvora energije (vjetar, biomasa, sunčeva energija) u ukupnoj potrošnji	0	0	10%	9%	10% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Potrošnja energije u javnim objektima USK	Utvrditi početno stanje nakon sprovođenog audita, 2021. godina	-	-	-	-30% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.1.4. Podrška razvoju projekata za raspoložive bilateralne i multilateralne institucije.	RAUSK	Broj razvijenih projektnih prijedloga za projekte u segmentu zaštite okoliša	0	0	0	10	30 (2027.)	RAUSK Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Gradovi i općine
		Broj certifikovanih osoba u institucijama USK i JLS za upravljanje projektima	20	0	0	0	100 (2027.)	RAUSK Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Gradovi i općine
		Iznos pribavljenih sredstava iz EU i drugih eksternih fondova na godišnjem nivou	202.452,24	149.682,32	149.076,83	416.628,00	500 KM (2027.)	RAUSK Ministarstvo finansija
PRIORITET 3.2: Razvoj komunalne i javne infrastrukture na principima održivog okolišnog razvoja.		Stepen pokrivenosti USK prostorno-planskom dokumentacijom	45%	50%	50%	50%	100% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Postotak gubitka vode u vodoopskrbnom sistemu USK	51,50%	52,40%	53,60%	54,00%	20% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.2.1. Podrška donošenju prostorno-planskih dokumenata na nivou jedinica lokalnih samouprava i upravljanje prostorom.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Stepen digitalizovanih prostornih podataka - Prostornih planova u informacijski sistem	0	10%	10%	10%	100% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.2.2. Proširenje i modernizacija kapaciteta javne i komunalne infrastrukture i objekata.	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Stepen pokrivenosti vodovodnom / mrežom USK	88,50%	90,63%	-	88,20%	90% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Stepen pokrivenosti kanalizacionom mrežom USK	22,30%	30,70%	31,13%	33,89%	50% (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Mjera 3.2.3. Jačanje transportnih i saobraćajnih kapaciteta i povezanosti sa državnim i međudržavnim	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Dužina (km) autocesta na području USK	0	0	0	0	30 (2027.)	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Dužina (km) rekonstruisane Unske pruge	0	0	0	0	20 (2027.)	Ministarstvo privrede